

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
INFORMATIKOS IR STATISTIKOS KATEDRA**

ANASTASIJA SVEŠNIKOVA

**INTERNETINĖS TELEFONIJOS TEISINIS
REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE**
Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
Asist. R. Valančiauskas**

VILNIUS, 2008

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
INFORMATIKOS IR STATISTIKOS KATEDRA**

**INTERNETINĖS TELEFONIJS TEISINIS
REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE**

Magistro baigiamasis darbas
Studijų programa: 62401S108

Vadovas
Asist. R. Valančiauskas
2008 12

Atliko
ITmn7-01 gr. stud.
Anastasija Svešnikova

VILNIUS, 2008

TURINYS

ĮVADAS	4
1. TRADICINĖ BALSO TELEFONIJA IR JOS TEISINIS REGULIAVIMAS.....	6
1.1. Tradicinės balso telefonijos samprata ir veikimas.....	6
1.2. Elektroninių ryšių sektoriaus demonopolizavimo sukelti pokyčiai.....	7
1.2.1. Europos Sąjungoje	7
1.2.2. Lietuvos Respublikoje	13
1.3.1. Tradicinės telefonijos reguliavimas Lietuvoje	18
1.3.2. Tradicinės telefonijos reguliavimo aspektai	20
2. INTERNETINĖS TELEFONIJOS SAMPRATA, VEIKIMO PRINCIPAI IR SKIRTUMAI NUO TRADICINĖS BALSO TELEFONIJOS	24
2.1. IP telefonijos samprata	24
2.2. IP telefonijos veikimas	24
2.3. IP telefonijos formos	26
2.4. IP telefonijos ypatumai	27
3. ŠALIŲ POŽIŪRIS Į INTERNETINĖS TELEFONIJOS REGULIAVIMĄ.....	29
3.1. IP Telefonijos reglamentavimas Europos Sąjungoje.....	29
3.2. IP telefonijos reguliavimas kitose užsienio valstybėse.....	30
3.3. IP Telefonijos reglamentavimas Lietuvoje.....	31
4. IP TELEFONIJOS TEISINIS REGULIAVIMAS	33
4.1. IP telefonijos reguliavimo kryptys	33
4.1.1. Telefono numerių skyrimas	33
4.1.2. Numerio perkeliamumas.....	34
4.1.3. Skambučiai į pagalbos tarnybas	35
4.1.4. Skambučiai kitais telefono numeriais.....	38
4.1.5. IP telefonijos skambučių saugumas.....	39
4.2. Pagrindinės IP telefonijos teisinio reguliavimo gairės	43
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	48
LITERATŪROS SĄRAŠAS	50
SANTRAUKA	53
SUMMARY	54

ĮVADAS

Temos aktualumas. Vaikščiodamas giraitėje įžymus graikų filosofas Anaksimenas kalbėjosi su savo mokiniu. „Sakyk man,- užklausė jaunuolis, - kodėl tave vis kankina abejonės? Tu pragyvenai ilgą gyvenimą, esi išmintingas ir tave mokė didieji mokytojai. Kaip gi taip gavosi kad ir tau dar liko daug neatsakytų klausimų?“ Kad atsakyt į klausimą filosofas ant žemės nupiešė 2 ratus. „Tavo žinios – tai mažas ratas, o mano – didelis. Bet viskas kas yra už jų – nežinomybė. Mažas ratas mažiau liečiasi su nežinomybe, o kuo žinių ratas platesnis, tuo ilgesnė ir sąlyčio su nežinomybe linija. Ir kuo daugiau tu sužinosi naujo, tuo daugiau tau kils neaiškių klausimų“.

Klasikinė telefonija su savo tradicinėmis paslaugomis, per savo daugiau nei šimtametę istoriją, yra pakankamai gerai išnagrinėta ir atitinka mažąjį ratą. Didelis ratas simbolizuoja naują elektroninių ryšių sektoriaus vaisių – Internetinę telefoniją. Juk kas yra telefonija žino ne tik kiekvienas suaugęs žmogus, bet ir bet kuris vaikas. Žymiai mažiau žmonių sugebėtų suprantamai paaiškinti kas yra Internetas; ir tik visai nedidelis žmonių skaičius, dažniausiai tik tos srities specialistai, žino kas yra vadinama terminu Internetinė telefonija.¹

Iš kitos pusės visai aišku, kad šis naujas terminas atsirado sujungiant du seniai vartojamus žodžius: „Internetas“ ir „telefonija“. Iš to išvedamas gana paprastas Internetinės telefonijos apibrėžimas – tai balsinės informacijos perdavimo Internetu technologija. Būtent ji pastaruose metu kelia daugybę diskusijų tarptautiniuose bei nacionalinėse forumuose, kurių vienas pagrindinių aspektų – tinkamo Internetinės telefonijos reguliavimo sukūrimas. Nežiūrint į daugiametį šalies darbą, klausimai kurie yra susiję su Internetinės telefonijos reguliavimu iki šiol nėra tinkamai išspręsti. Temos aktualumą patvirtina ir dabartinis Internetinės telefonijos populiarumas, bei spartus vystymasis ir plitimas, kas leidžia jos paslaugas sulyginti su tradicinės telefonijos paslaugomis. Tokiu būdu, Internetinei telefonijai tampant pakaitalu tradicinei telefonijai, turi būti tinkamas ir veiksmingas jos reguliavimas.

Taigi, pagrindinis baigiamojo magistrinio darbo **tikslas** – išnagrinėti Internetinės telefonijos reguliavimą, bei suformuluoti pagrindinius Internetinės telefonijos tinkamo reguliavimo aspektus.

Pagrindiniai darbo **uždaviniai** yra:

- apibrėžti kas yra ir kaip veikia tradicinė telefonija;
- apibrėžti kas yra ir kaip veikia Internetinė telefonija, bei kuo ji skiriasi nuo tradicinės telefonijos;

¹ Ир-Телефония, Росляков А В , Самсонов М Ю

- apibūdinti tradicinės telefonijos reguliavimą, bei Internetinės telefonijos reguliavimą lemiančius faktorius;
- išanalizuoti kokie yra bandymai reguliuoti IP telefoniją tarptautiniu mastu, bei kituose valstybėse;
- išnagrinėti IP telefonijos reguliavimą Lietuvoje, bei apžvelgti su reguliavimu susijusias problemas.

Tyrimo šaltiniai ir metodai. Magistriniame darbe daugiausia remiamasi užsienio valstybių praktika. Išnagrinėjus užsienio valstybių Internetinės telefonijos reguliavimą, bei su tuo susijusias problemas, bei sprendimus, galima būtų juos pritaikyti ir Lietuvos praktikoje. Darbe buvo naudojamas aprašomasis, lyginamasis, dedukcinis, loginis ir istorinis metodai. Taip pat naudojama norminės medžiagos (Lietuvos Respublikos įstatymų, poįstatyminių teisės aktų, tam tikrų konvencijų, direktyvų), bei lietuvių ir užsienio autorių mokslinių straipsnių.

Darbo struktūra. Baigiamąjį magistrinį darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis iš skyrių ir poskyrių, išvados ir rekomendacijos, pateikiamas naudotos literatūros sąrašas bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmajame skyriuje „Tradicinė balso telefonijos ir jos teisinis reguliavimas“, aptariama tradicinės telefonijos samprata, veikimas, reguliavimo aspektai, bei su reguliavimo pasikeitimais atsiradusios naujos reguliavimo problemos. Antrame skyriuje „Internetinės telefonijos samprata, veikimo principai ir skirtumai nuo tradicinės balso telefonijos“, pateikiama Internetinės telefonijos samprata, formos, veikimo principai bei kiti ypatumai, skiriantys ją nuo tradicinės balso telefonijos. Trečiame skyriuje „Šalių požiūris į Internetinės telefonijos reguliavimą“, apžvelgiama užsienio šalių ir Lietuvos Respublikos praktika susijusi su Internetinės telefonijos reguliavimu. Ketvirtame skyriuje „IP telefonijos teisinis reguliavimas“, apžvelgiamos IP telefonijos reguliavimo kryptys, su jais susijusi užsienio valstybių praktika, bei tų kryptių reguliavimo realus pritaikymas Lietuvoje ir su tuo susijusios problemos.

1. TRADICINĖ BALSŲ TELEFONIJA IR JOS TEISINIS REGULIAVIMAS

Kalbant apie Internetinę telefoniją, visų pirma būtina apibrėžti, kas yra tradicinė balsų telefonija, kas yra Internetinė telefonija, ir kuo ji skiriasi nuo tradicinės balsų telefonijos.

1.1. Tradicinės balsų telefonijos samprata ir veikimas

Tradicinė balsų telefonija yra paremta fiksuotu telekomunikacijų tinklu (angl. circuit-switched network). Šio tinklo veikimo esmė yra ta, kad viso pokalbio metu tinkle jam yra rezervuojamas tam tikras ryšio kanalas. Pokalbis “keliauja” per visą eilę komutatorių ir kiekvienas iš jų paskiria atitinkamą ryšio kanalą pokalbiui iki to laiko, kol yra gaunamas signalas, jog pokalbis baigtas. Pagrindinis tokios sistemos trūkumas (efektyvumo prasme) yra tas, kad visas ryšio kanalas yra naudojamas tam konkrečiam skambučiui nepriklausomai nuo to, yra perduodama informacija, ar ne. Todėl net jei pokalbio metu yra tylima, daromos pauzės, paskirtas ryšio kanalas negali būti naudojamas kitiems skambučiams.²

Tradicinės telefonijos veikimas (žr. 1 pav.) paremtas tokiais komponentais kaip – paslaugų teikėjas (pateiktu atveju minimas didelę įtaką telekomunikacijų rinkoje turintys operatorius AB „TEO LT“); PSTN³; PBX⁴ – telefonų stotelės (pavyzdžiui, esančios skirtingose mikrorajonuose); bei įprasti telefonų aparatai.

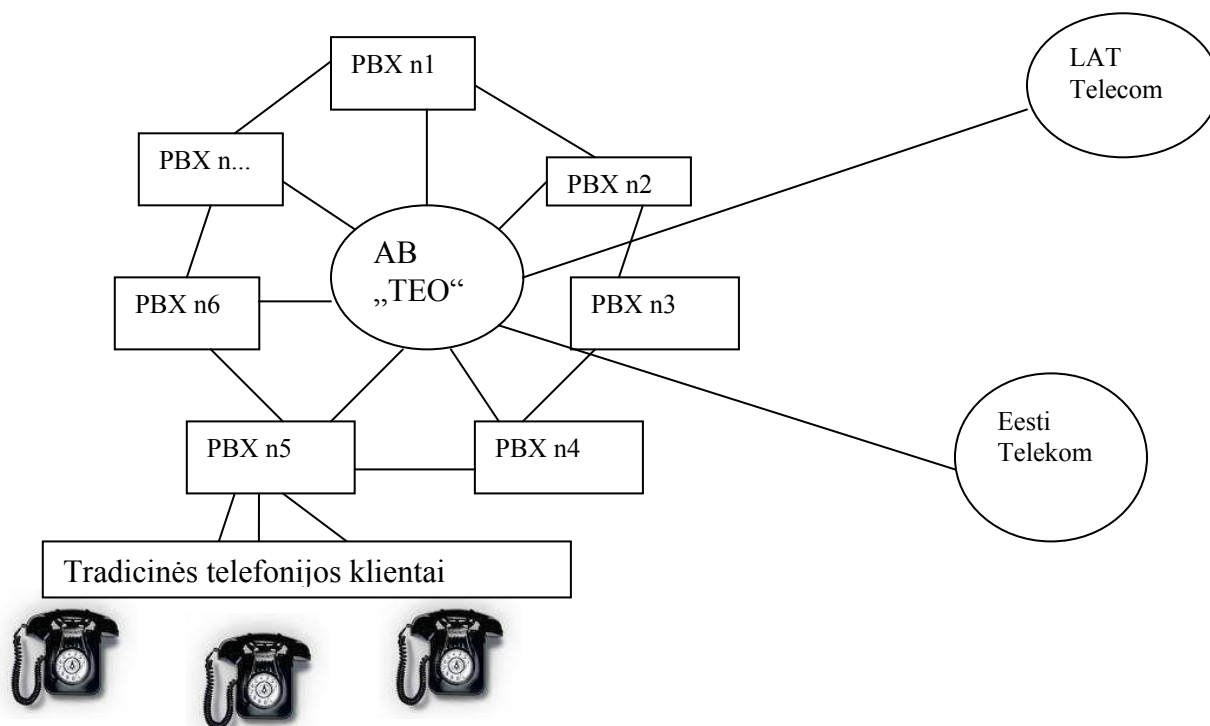
AB „TEO LT“, naudodamas viešuosius komutuojamus telefoninius tinklus (PSTN), grandininė komutacija (kuriame jungtis tarp jūsų telefono ir to asmens, kuriam jūs skambinate, telefono, nenutraukiama viso pokalbio metu), sujungia skambinantį su skambučio gavėju.

Šiuo metu tarptautiniai skambučiai dažniausiai perduodami naudojant PSTN – IP – PSNT maršrutą.

² Internetinės telefonijos teisiniai aspektai I. Jarukaitis. Juastitia, 2001. Nr. 6 (36)

³ PSTN – viešasis perjungiamasis telefono tinklas (Published Switched Telephone Network)

⁴ PBX – telefonų stotelės (Private Branch Exchange)

1 pav. Tradicinės telefonijos veikimas

1.2. Elektroninių ryšių sektoriaus demonopolizavimo sukelti pokyčiai

1.2.1. Europos Sąjungoje

Europos Sąjungoje telekomunikacijų sektoriaus liberalizavimas buvo pradėtas 1990 metais, kai Europos Komisija po ilgų konsultacijų priėmė Direktyvas, įpareigojančias valstybes nares panaikinti specialias ir išimtines teises šiame sektoriuje. Tuo metu buvo pradėtas telekomunikacijų sektoriaus privatizavimas, todėl atsirado būtinybė reglamentuoti sparčiai besivystančios rinkos dalyvių teisinius santykius ir vartotojų teises nepriklausomai naudotis teikiamomis paslaugomis. Pats rinkos demonopolizavimas vyko laipsniškai ir skirtingi metodai buvo taikomi galiniams įrenginiams, paslaugoms bei tinklams.

1996 m. kovo 13 d. buvo priimta Europos Bendrijų Komisijos direktyva 96/19/EB, pataisanti direktyvą 90/388/EEB, dėl pilnos konkurencijos įvedimo telekomunikacijų rinkoje, kuri įpareigojo valstybes nares panaikinti visas išimtines ir specialias teises teikiant telekomunikacijų paslaugas ir steigiant bendruosius telekomunikacijų tinklus nuo 1998 m. sausio

1 d. (su tam tikrais pereinamaisiais laikotarpiais kai kurioms valstybėms narėms – Graikijai, Ispanijai, Liuksemburgui, Portugalijai ir Airijai). Joje pažymima, kad direktyvoje 90/388/EEB balso telefonijai suteikta išimtis turi būti panaikinta, kas nuo 1998 m. sausio 1 d. leis telekomunikacijų įmonėms tiesiogiai teikti savo paslaugas iš vienos valstybės narės į kitą be jokių apribojimų. Konstatuojama, kad naujai leidimus gavę balso telefonijos paslaugos teikėjai galės realiai konkuruoti su esančiomis telekomunikacijų įmonėmis tik tuo atveju, jei jiems bus suteikti tinkami numeriai, kuriuos jie duotų savo klientams. Deklaruojamas įpareigojimas valstybės nars panaikinti ypatingas ir išimtinės teises į nustatytą bendrųjų telekomunikacijų tinklų aprūpinimą ir naudojimą, naujų balso telefonijos paslaugų teikėjų teisė už priimtina mokesčių prisijungti prie esamų bendrųjų telekomunikacijų tinklų reikiamuose prisijungimo taškuose, įskaitant galimybę gauti klientų duomenų bazes informacijos apie abonentų sąrašus teikimui.⁵

Atsiradus naujoms technologijoms, leidžiančioms užkoduoti, suspausti ir perduoti balsą Interneto protokolo pagalba, iškilo būtinybė apibrėžti tokio pobūdžio paslaugų vietą vertinant jas iš ES teisės pozicijų. Komisija dėl to pradėjo viešas konsultacijas ir 1998 m. sausio 10 d. paskelbė Pranešimą dėl balso komunikacijų Internetu statuso pagal ES teisę, konkrečiai, direktyvą 90/388/EEB. Šiame Pranešime, remdamasi jau minėtoje Direktyvoje 90/388/EEB pateiktu balso telefonijos apibrėžimu, Komisija išanalizavo, kaip tam tikros internetinės telefonijos formos atitinka įtvirtintą balso telefonijos apibrėžimą ir pateikė išvadas.

Visų pirma, Komisija išskyrė tris tradiciškai skiriamas IP telefonijos formas (Kompiuteris-Kompiuteriui; Kompiuteris-Telefonui ir Telefonas-Telefonui). Remdamasi Direktyvoje 90/388/EEB pateiktu balso telefonijos apibrėžimu (*visuomenei komerciniais pagrindais teikiamas tiesioginis kalbos perdavimas bei komutavimas realiu laiku tarp komutuojamų tinklo galinių taškų, leidžiantis bet kuriam vartotojui naudoti įrengimą, prijungtą prie tokio tinklo galinio taško tam, kad susisiektų su kitu to tinklo galiniu tašku*) Komisija įvardijo keturis kriterijus, kurių pagalba vertinama Internetinė telefonija:

- 1) paslauga turi būti teikiama kaip atskira komercinė paslauga;
- 2) paslauga turi būti teikiama visuomenei;
- 3) ši paslauga turėtų būti teikiama tarp bendrojo fiksuoto telekomunikacijų tinklo komutuojamų taškų;
- 4) ji turi apimti tiesioginį balso perdavimą ir komutavimą realiaame laike.

⁵ Konkurencijos teisės normų taikymas ir reikšmė telekomunikacijų sektoriuje

<http://www.esecurity.lt/article/1058.html>

- 1) Atsižvelgdama į pirmąjį kriterijų Komisija pažymėjo, kad tik Telefonas-Telefonui tipo Internetinė telefonija, kada ji pateikiama į rinką kaip alternatyva tradicinei balso telefonijai, atitinka šį reikalavimą, kadangi kitais atvejais balso perdavimas dažniausiai yra tik vienas elementas iš Interneto paslaugų teikėjų siūlomų integruotų paslaugų paketo;
- 2) Vertinant pagal antrąjį kriterijų Komisija nurodė, kad nepriklausomai nuo IP telefonijos tipo, tais atvejais, kai reikiamą signalų konvertavimą vykdo šią paslaugą teikiantis subjektas, galima teigti, kad tokia paslauga yra teikiama visuomenei, kadangi kiekvienas visuomenės narys, sudaręs sutartį su tokiu subjektu, galėtų laisvai ja naudotis;
- 3) Trečiasis kriterijus – paslauga turi būti teikiama tarp galinių bendrojo telekomunikacijų tinklo taškų. Šiuo atveju galiniais taškais suprantami vartotojų turimi numeriai, kuriuos jam suteikė paslaugų teikėjas atsižvelgdamas į nacionalinį numeracijos planą. Komisija nurodė, kad Kompiuteris-Telefonui ir Telefonas-Telefonui tipų IP telefonija atitinka šį požymį;
- 4) Paskutinis kriterijus – grynai funkcinis – t.y. balso perdavimas turi būti iš esmės tokios pačios kokybės, kaip ir tradicinė balso telefonija – balsas turi būti perduodamas realiame laike. Tik atsiradus IP telefonijai, tai buvo pati svarbiausia problema, kadangi pati balso perdavimo technologija buvo pagrįsta kitais principais – naudojama tiek techninė, tiek ir programinė įranga neleido užtikrinti, kad siunčiami duomenų paketai nebus prarasti bei atgaminti reikiama seka. Tačiau laikui bėgant technologija tobulėjo ir skirtumas darėsi nebe toks žymus. Todėl Komisija paprasčiausiai konstatavo, kad tais atvejais, kai IP telefonijos paslaugų teikėjas reklamuodamas savo teikiamas paslaugas nurodo, jog jis garantuoja tokią paslaugos kokybę, kaip ir tradicinės balso telefonijos atveju, šis požymis bus patenkintas. Pažymėtina tai, kad Komisija nenurodė jokių konkrečių kokybinių kriterijų, kurių pagalba būtų galima spręsti, ar atitinkama paslauga atitinka šį požymį.

Apibendrinama analizę Komisija priėjo išvados, kad bent jau tuo metu (t.y. 1998 m. pradžioje) IP telefonija kaip taisyklė negali būti laikoma balso telefonija.

Iš to sekė visa eilė svarbių išvadų:

1. Kaip jau buvo minėta, nors nuo 1998 m. sausio 1 d. telekomunikacijų paslaugų rinka ES valstybėse narėse buvo visiškai liberalizuota, tačiau kai kurioms valstybėms

narėms buvo leista taikyti pereinamuosius laikotarpius būtent fiksuoto balso telefonijos srityje. Tačiau priėjus išvados, kad Internetinė telefonija negali būti laikoma balso telefonija, buvo padaryta išvada, kad šioje srityje išimtinės teisės nebegali būti taikomos (ši išvada bus itin svarbi toliau analizuojant Lietuvos padėtį) – visose ES valstybėse narėse internetinės telefonijos paslaugos gali būti laisvai teikiamos visų operatorių;

2. Pagal ES teisės normas valstybės narės gali taikyti licencijų režimą tik balso telefonijos paslaugoms, kitoms paslaugoms, kurių teikimui yra būtini numeriai ir dažniai, bei bendrųjų telekomunikacijų tinklų steigimui. Kitų paslaugų teikimui taikomas bendrųjų leidimų režimas, kuris yra žymiai paprastesnis ir pigesnis bendrovėms. Jei Internetinė telefonija nelaikytina balso telefonija, jai turi būti taikomas bendrųjų leidimų režimas;
3. ES teisė tam tikrais atvejais balso telefonijos paslaugų teikėjams įtvirtina pareigą sujungti savo tinklus su kitų operatorių tinklais remiantis orientacijos į kaštus principu. Šiuo atveju vėl gi, Internetinės telefonijos paslaugų teikėjams ši pareiga nebūtų taikoma;
4. Paskutinis niuansas – pagal ES teisės normas fiksuoto balso telefonija yra taip vadinamoji universalioji paslauga, t.y. paslauga, kuri turi būti prieinama visiems visuomenės nariams už prieinamą kainą – kad tai pasiekti valstybės narės yra sukūrusios įvairius mechanizmus, kurių pagalba yra užtikrinamas šių paslaugų teikimas tokiose vietovėse, kuriose tai neapsimokėtų – paprastai per tam tikrus mokesčius, kurie mokami į universaliųjų paslaugų fondą. Šiuo atveju vėl gi, Internetinės telefonijos paslaugų teikėjai neturi pareigos mokėti tokias įmokas.

Žiūrint į Komisijos atliktą analizę matosi, kad vertindama IP telefoniją ES teisės normų kontekste ji iš esmės rėmėsi dviem principais: funkcinio ekvivalentiškumo ir technologinio neutralumo. Funkcinio ekvivalentiškumo principo esmė – toms pačioms arba panašioms paslaugoms turi būti taikomas toks pats reguliavimas. Pagal technologinio neutralumo principą bet koks reguliavimas neturi teikti pirmenybės arba pastatyti į blogesnę padėtį tam tikros technologijos – t.y. klausimą dėl to, kuri technologija yra geresnė ar blogesnė turi spręsti ne įstatymų leidėjas, o vartotojas ir atitinkamų technologijų/paslaugų teikėjas. Tačiau užbėgant įvykiams už akių reikia atkreipti dėmesį, kad šiais principais vadovaujasi toli gražu ne visos valstybės. Kai kurios iš jų mano, kad šių principų taikymas stabdo ekonominį augimą, naujų paslaugų pateikimą į rinką. Šio požiūrio šalininkai teigia, kad naujoms technologijoms kuri laiką turėtų būti taikomas “lengvesnis” režimas, kadangi jų įdiegimui yra būtinos didžiulės

investicijos, o valstybė turėtų reaguoti tik tada, jei iškyla problemų dėl konkurencijos iškraipymų.

Grįžtant prie Komisijos pranešimo pažymėtina, kad telekomunikacijų operatoriai jį sutiko labai pozityviai. Net ir tie rinkos dalyviai, kuriems tokios išvados lyg tai ir turėtų būti nenaudingos (pvz., Telecom Italia), taip pat pritarė tokiam įvertinimui. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad jau tuo metu kai kurie operatoriai iškėlė klausimą, ar teisinga taikyti senus apibrėžimus paslaugoms, kurios yra kokybiškai naujo pobūdžio. Jų nuomone, tokių metodų taikymas nėra suderinamas su noru skatinti naujų technologijų/paslaugų įdiegimą į rinką.

Jei žiūrėti į konkrečias ES valstybes nares, tai galima pažymėti, kad visos jos, išskyrus Portugaliją, savo nacionalinėje teisėje laikėsi Komisijos pranešimo. Tik Portugalija, kuri fiksuoto balso telefonijos paslaugų rinkos liberalizavimui gavo pereinamąjį laikotarpį iki 2000 m. sausio 1 d., Telekomunikacijų įstatyme aiškiai nurodė, kad pereinamuoju laikotarpiu Internetinės telefonijos paslaugas gali teikti tik Portugalijos Telekomas.

Pačiame Komisijos pranešime taip pat buvo pažymėta, kad Internetinė telefonija vystosi taip greitai, kad išvados, kurių ji priėjo, turi būti peržiūrėtos ne vėliau kaip po dviejų metų. Tokiu būdu 2000 m. birželio mėnesį Komisija vėl paskelbė Pranešimą, kurio tikslas – įvertinti poslinkius šioje srityje. Komisija vertino pokyčius tiek pačioje paslaugų rinkoje, tiek ir technologinius poslinkius, kurie turėtų įtakos priimtoms išvadoms. Ji nurodė, kad Internetinės telefonijos rinka vis dar išlieka ribota (1999 m. 2,3 milijardo skambučių lyginant su 7 trilijonais tradicinės balso telefonijos skambučių). Be to, Komisija pažymėjo, kad nemaža dalis buvusių tradicinių monopolijų, teikiančių balso telefonijos paslaugas, taip pat pradėjo teikti ir Internetinės telefonijos paslaugas. Žiūrint iš technologinės pusės Komisija pažymėjo, kad paslaugų kokybė žymiai pagerėjo, tačiau daugeliu atveju, ji dar neatitinka balso telefonijos lygio. Kita vertus, Komisija nurodė, kad telekomunikacijų operatoriai, kurie mano, kad jų teikiamų Internetinės telefonijos paslaugų lygis atitinka tradicinės balso telefonijos lygį, gali savanoriškai prašyti, kad jų veikla būtų grindžiama licencijomis, o ne bendraisiais leidimais. Tokiu pavyzdžiu gali būti keli operatoriai Vokietijoje, kurie savanoriškai pateikė paraiškas dėl licencijų išdavimo.

Galutinė Komisijos išvada ta, kad kaip ir anksčiau, internetinė telefonija nelaikytina balso telefonijos paslauga su visomis jau aukščiau minėtomis pasekmėmis.

Kaip jau buvo minėta, nežiūrint į tai, kad Komisijos priimtos išvados buvo palankios Internetinės telefonijos plėtrai, nemažai rinkos dalyvių kritikavo Komisiją, kad ši savo analizėje rėmėsi senuoju balso telefonijos apibrėžimu, kuris, atsižvelgiant į vykstančią tinklų ir paslaugų konvergenciją, nebeatitinka nūdienos realijų. Iš tikrųjų, skirtingas telekomunikacijų, televizijos bei duomenų perdavimo tinklų bei balso telefonijos išskyrimas būdingas analoginių komunikacijų erai, kuri visų pirma pasižymėjo itin detaliu ir skirtingu kiekvieno sektoriaus

reguliuojimu. Tuo tarpu skaitmeninių komunikacijų era visų pirma pasižymi konkurencijos normų taikymu, vis mažesniu poreikiu taikyti specifines sektorines normas bei pačių paslaugų ir tinklų konvergencija.

Pažymėtina, kad Komisija pateikė visiškai naują teisės aktų projektų paketą, skirtą naujai sureguliuoti komunikacijų sektorių. Šiuose projektuose atsisakoma tradicinio paslaugų ir tinklų atskyrimo, o kalbama bendrai apie “elektroninių komunikacijų tinklus” (kurie apima bet kokius tinklus, tiek fiksuotus, tiek duomenų perdavimo ir pan., kuriais galima perduoti informacija) ir “elektronines komunikacijų paslaugas”. Tokiu būdu Komisija siekia reaguoti į komunikacijų rinkoje vykstantį konvergencijos procesą ir užtikrinti, kad nepriklausomai nuo tinklo ar paslaugų (išskyrus tuos atvejus, kai kalba eina apie turinio kontrolę) techninių charakteristikų būtų taikomas vienodas reguliavimas.

Kalbant apie kitą telekomunikacijų sektoriaus forumą – Tarptautinę Telekomunikacijų Sąjungą reikia pažymėti, kad 2001 metų gegužės mėnesį Ženevoje buvo organizuotas trečiasis Pasaulio Telekomunikacijų Politikos Forumas, kuris buvo skirtas būtent Internetinei telefonijai. Jo metu buvo konstatuota, kad Internetinė telefonija turi didelį potencialą tiek eiliniams vartotojams, tiek ir ekonomikai apskritai, todėl priimtose išvadose Tarptautinės Telekomunikacijų Sąjungos valstybės narės buvo paragintos peržiūrėti egzistuojančius reguliacinius režimus ir priimti normas, atveriančias kelią investicijoms bei naujų technologijų įdiegimui, užtikrinančias vartotojų interesus ir užtikrinančias konkurencijos santykių įdiegimą telekomunikacijų sektoriuje, o tuo pačiu – rinkos atvėrimą Internetinei telefonijai.

Jei kalbėti apie valstybių, kurios nėra ES narėmis, praktiką šioje srityje, tai galima išvesti vieną bendrą taisyklę: paprastai Internetinės telefonijos paslaugas laisvai leidžiama teikti tose valstybėse, kuriose telekomunikacijų sektorius yra visiškai liberalizuotas. Tuo tarpu gana dažnai valstybės, kuriose balso telefonijos paslaugų teikimas nėra liberalizuotas, Internetinės telefonijos paslaugas leidžia teikti būtent tik tai bendrovei, kuri turi fiksuoto balso telefonijos monopolį. Iš Europos valstybių kaip pavyzdį galima nurodyti jau minėtą Portugaliją, taip pat Bulgariją, Estiją, Slovakiją. Tačiau yra nemažai valstybių, kuriose, nors balso telefonijos rinka nėra liberalizuota, Internetinės telefonijos paslaugas leidžiama teikti ne tik išimtinės teisės turintiems telekomunikacijų operatoriams – pavyzdžiui, Vengrija, Lenkija, Slovėnija, Čekija.⁶

⁶ Internetinės telefonijos teisiniai aspektai I. Jarukaitis. *Justitia*, 2001. Nr. 6 (36)

1.2.2. Lietuvos Respublikoje

1991 m. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos ryšių įstatymą, kuriuo buvo įtvirtinti elektroninių ryšių sektoriaus reguliavimo principai. (1995m. jis buvo pakeistas nauju Ryšių įstatymu). Minėtose teisės aktuose nė vienam ūkio subjektui nebuvo suteikta kokių nors teisių, todėl bent formaliai žiūrint bet kuris ūkio subjektas, laikydamasis teisės aktuose nustatytų sąlygų, galėjo bandyti verstis telekomunikacijų veikla. Žinoma, fiksuoto telefono ryšio rinkoje *de facto* monopolis buvo. Tuo metu naujiems operatoriams ateiti į fiksuoto ryšio rinką nebuvo tinkamos teisinės aplinkos (t.y. nebuvo reguliuojama daugelis specifinių klausimų, svarbių konkurencingo rinkos veikimui, pvz. tinklų sujungimo ir kt.). Situacija ėmė keistis, kai buvo nuspręsta privatizuoti AB „Lietuvos telekomas“. Kartu buvo pradėtas rengti naujas Telekomunikacijų įstatymas. 1998m. birželio 9 d. priimto Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnyje buvo įtvirtintos AB „Lietuvos telekomas“ išimtinės teisės iki 2002 m. gruodžio 31 d. būti vieninteliu bendrojo fiksuoto telefono ryšio operatoriumi ir bendrojo fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikėju. Be to, buvo įtvirtintos ir kitos nuostatos dėl tolesnių žingsnių demonopolizuojant fiksuoto ryšio rinką.

Taigi formaliai žiūrint situacija atrodė gana paradoksaliai, nes išimtinių teisių suteikimas privatizuojant įmonę gali būti vertinamas kaip tam tikras žingsnis atgal. Tačiau akivaizdu, kad tokiu sprendimu buvo siekiama keletu konkrečių tikslų. Visų pirma, siekiant modernizuoti įmonę, skaitmenizuoti tinklus, buvo būtinos didžiulės investicijos. Kita vertus, tuo metu buvo didelė asimetrija tarp vietinių ir tarptautinių skambučių kainų ir jų savikainos, nes istoriškai žemos vietinių pokalbių kainos buvo palaikomos jas subsidijuojant iš pajamų, gautų už tarptautinio ryšio paslaugas. Paslaugų tarifams subalansuoti reikėjo laiko, nes staigus vietinių paslaugų kainų padidėjimas būtų sukėles tam tikrą socialinę įtampą. Be to, galima teigti, kad būtų buvę gana sunku rasti investuotoją, kuris būtų investavęs esant tokiai nestabiliai aplinkai. Galiausiai akivaizdu, kad įtvirtinus minėtas išimtinės teises valstybė gavo pajamų už parduodamas įmonės akcijas.

Tačiau tokių nuostatų įtvirtinimu istorija nesibaigė. Grupė Seimo narių kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar atitinkamos Telekomunikacijų įstatymo nuostatos neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Konstitucinis Teismas savo nutarime konstatavo, kad laikinas išimtinių teisių suteikimas AB „Lietuvos telekomas“ pirmiau minėtose srityse neprieštarauja Konstitucijai. Įdomu tai, kad šiame nutarime Konstitucinis Teismas savo argumentams pagrįsti bene pirmą kartą rėmėsi ES antrine teise. Jis pabrėžė, kad telekomunikacijų sektoriaus liberalizavimas ES valstybėse taip pat buvo laipsniškas

procesas, ir nurodė Europos Komisijos sprendimus, kuriais kai kurioms ES valstybėms narėms demonopolizuojant telekomunikacijų rinkas buvo suteikti pereinamieji laikotarpiai. Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad laikinas išimtinių teisių suteikimas nėra savitiksliis aktas, ir kartu konstatavo, kad esant tokiai situacijai valstybė turi pareigą imtis papildomų priemonių ir užtikrinti vartotojų interesus.

Įdomumo dėlei pažymėtina, kad mažai buvo analizuojamas dar vienas minėtų išimtinių teisių suteikimo aspektas, būtent tokių jas nustatančių normų suderinamumas su Lietuvos Respublikos prisiimtais tarptautiniais įsipareigojimais. Šiuo atveju omenyje turima Europos sutartis. Jos nuostatos (44 straipsnis), be kita ko, subjektams įtvirtino steigimosi teisę. Fiksuoto telefono ryšio srityje Lietuvos Respublika įsipareigojo steigimosi teisę garantuoti ne vėliau kaip nuo 2000m. sausio 1d. Vėliau bet kokie nukrypimai nuo šios teisės galėjo būti taikomi tik Asociacijos tarybos leidimu. Tačiau nei prieš priimant aptariamą įstatymą, nei vėliau Asociacijos taryboje šis klausimas nebuvo keltas, todėl galima teigti, kad kyla abejonių dėl tuomet nuo 2000m. sausio 1d. galiojusio Telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatų suderinamumo su pagal tuomet galiojusią Europos sutartį prisiimtais įsipareigojimais.

Net ir po to, kai minėtos normos, įtvirtinančios laikinas išimtines teise, išlaikė konstitucingumo egzaminą, iškilo AB „Lietuvos telekomas“ išimtinių teisių ribų, jų apimtį klausimas. Šis klausimas kilo Internetinės telefonijos kontekste. AB „Lietuvos telekomas“ išimtinių teisių galiojimo laikotarpiu keletas įmonių bandė teikti Internetinės telefonijos paslaugas, tačiau AB „Lietuvos telekomas“ tokių paslaugų teikimą traktuodavo kaip jam suteiktų išimtinių teisių pažeidimą ir užblokuodavo šių įmonių prieigą prie savo eksploatuojamo tinklo. Viena iš šių įmonių, remdamasi Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymu, kreipėsi į Konkurencijos tarybą dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. Konkurencijos taryba 2000m. vasario 2d. nutarime Nr. 2/b konstatavo, kad, atsižvelgiant į Internetinės telefonijos ypatybes, ji negali būti traktuojama kaip balso telefonija, todėl AB „Lietuvos telekomas“ šių paslaugų teikimo atžvilgiu išimtinių teisių neturi.⁷

Tyrimas buvo pradėtas 2001 m. gegužę UAB „Interprova“ prašymu. Apkaltinusi šią bendrovę išskirtinių savo teisių, numatytų Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatyme, pažeidimu, AB „Lietuvos telekomas“ 2000 m. gruodį UAB „Interprova“ užblokavo ISDN srauto ir telefono linijas. Dėl to UAB „Interprova“ nebegalėjo teikti Interneto telefonijos paslaugų ir patyrė maždaug 1 mln. litų nuostolių, nes dėl užblokuotų telefono linijų jai buvo neįmanoma veikti rinkoje ir konkuruoti su kitomis įmonėmis, teikiančiomis duomenų perdavimo paslaugas. Tam, kad telekomunikacijų paslaugų teikėjas galėtų vartotojams teikti paslaugas, jam reikalinga

⁷ Elektroninių ryšių teisė. Irmantas Jarukaitis, Tomas Lamanauskas, Mindaugas Civilka, Agnė Makauskaitė. Vilnius : Eugrimas, 2005. (71-78)

galimybė prisijungti prie telekomunikacijų tinklo, su kuriuo sujungti vartotojai, galinių taškų. Tokį sujungimą galima atlikti tik naudojantis vietine infrastruktūra. Dėl šios priežasties UAB „Interprova“, norėdama teikti duomenų perdavimo paslaugas, ir buvo sudariusi su AB „Lietuvos telekomas“ skirtųjų linijų nuomos sutartį.

AB „Lietuvos telekomas“, 2000 metų pabaigoje sustabdydamas telekomunikacijų paslaugų teikimą UAB „Interprova“, vadovavosi tuo, kad ši bendrovė teikia tarptautinių pokalbių telefonu paslaugas, o pagal Telekomunikacijų įstatymą balso telefonijos paslaugas gali teikti tik AB „Lietuvos telekomas“. Tuo tarpu UAB „Interprova“ aiškino teikianti Internetinės telefonijos paslaugas. Tokio pobūdžio paslaugų, o ne balso telefonijos paslaugų teikimą, UAB „Interprova“ buvo nurodžiusi ir savo prašyme išduoti leidimą, nes ji neketino pažeidinėti Telekomunikacijų įstatymo nuostatų dėl išskirtinių AB „Lietuvos telekomas“ teisių.⁸

Pagrindinė problema ta, kad nežiūrint telekomunikacijų rinkos demonopolizavimo apskritai, AB „Lietuvos Telekomas“ jau minėtas LR telekomunikacijų įstatymas iki 2002 m. gruodžio 31 d. suteikia išimtines teises teikti fiksuoto balso telefonijos paslaugas, todėl pagrindinis klausimas yra toks: ar internetinė telefonija laikytina balso telefonija ir, atitinkamai, ar šias paslaugas pereinamuoju laikotarpiu gali teikti tik „Lietuvos Telekomas“, ar ir kitos bendrovės?

Kalbant apie teisės normas, taikytinas šiuo atveju, visų pirma paminėtinas 1998 m. birželio 6 d. priimtas LR telekomunikacijų įstatymas, kuris reguliuoja šį sektorių. Kaip jau buvo minėta, pats įstatymas tiesiogiai nekalba apie Internetinę telefoniją, todėl svarbu išanalizuoti, kaip jo nuostatos galėtų būti aiškinamos ir, jei reikia, pataisomos bei pildomos.

Šiuo atveju reikia atsižvelgti į tokius faktorius:

1. Įstatyme įtvirtintus balso telefonijos ir duomenų perdavimo apibrėžimus;
2. Įstatymo 1 str. 1 d. deklaruotą siekį suderinti įstatymo nuostatas su ES teise;
3. 8 str. 1 d. įtvirtintą AB „Lietuvos Telekomas“ išimtinę teisę iki 2002 m. gruodžio 31 d. teikti balso telefonijos paslaugas;
4. LR Konstitucinio Teismo nutarimą dėl kai kurių LR telekomunikacijų įstatymo normų suderinamumo su LR Konstitucija ;
5. Nuolat Lietuvoje deklaruojamą siekį kurti informacinę visuomenę.

LR telekomunikacijų įstatymo 1 str. įtvirtinti tokie balso telefonijos ir duomenų perdavimo apibrėžimai:

⁸ Už pakartotiną Konkurencijos įstatymo pažeidimą bauda AB „Lietuvos telekomas“

http://www.konkuren.lt/aktualijos/view_pr.php?pr_id=45

1. Balso telefonijos paslauga - balso signalo komutacinis perdavimas realiu laiku tarp galinių įrenginių, prijungtų prie bendrojo telekomunikacijų tinklo galinių taškų, t.y. kalbinės informacijos perdavimas tarp tokius galinius įrenginius naudojančių vartotojų;

2. Duomenų perdavimo paslaugos - telekomunikacijų paslaugos, apimančios ženklų, signalų, rašytinės informacijos, vaizdų ir garsų ar kitokio pobūdžio informacijos perdavimą laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis sistemomis, išskyrus balso telefonijos paslaugas (šis apibrėžimas bus svarbus, kada vėliau eis kalba apie šio įstatymo aiškinimą arba keitimą).

Kaip matome, įtvirtintas balso telefonijos paslaugos apibrėžimas iš esmės atitinka aukščiau minėtą Direktyvoje 90/388/EEB įtvirtintą balso telefonijos apibrėžimą, todėl kaip vienas iš šio apibrėžimo aiškinimo šaltinių galėtų būti jau minėti Komisijos pranešimai. Šiuo atveju vienu iš pagrindinių kriterijų galėtų būti teikiamos paslaugos kokybės lygis. Tuo pačiu, kaip jau buvo minėta, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Komisijos nuomonė buvo pareikšta dar tuo metu, kai balso telefonijos paslaugos dar nebuvo liberalizuotos kai kuriose ES valstybėse narėse, tai yra situacija buvo iš esmės analogiška tai, kuri šiuo metu yra Lietuvoje. Be to, ir naujai priimtas Pranešimas iš esmės pakartojo tą pačią nuostatą – t.y. ir šiai dienai Komisija Internetinės telefonijos, kaip taisyklė, nelaiko balso telefonija. Tokiu būdu vienas iš aiškinimo variantų būtų toks, kad jei teikiamos paslaugos neatitinka Komisijos nurodytų kriterijų, jos neturėtų būti traktuojamos kaip balso telefonijos paslaugos – ir tuo pačiu, kaip paslaugos, kurios patenka į “Lietuvos Telekomo” išimtinių teisių apimtį.

Kalbant apie šios bendrovės išimtinių teisių apimties aiškinimą šiuo atveju taikytinas bendrasis teisės principas, kad kiekviena išimtis, juo labiau tokia, kuri riboja ekonominės veiklos ir privačios iniciatyvos laisvę, garantuojamą Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio, aiškintina siauriai. Paminėtinas 1999 m. spalio 6 d. LR Konstitucinio teismo nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių bei 16 straipsnio 7, 8 ir 9 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai” . Šiame nutarime, nors ir konstatavęs, kad laikinas išimtinių teisių suteikimas “Lietuvos Telekomui” nėra nesuderinamas su LR Konstitucija, Konstitucinis Teismas nurodė, kad laikinas išimtinių teisių suteikimas yra specifinis reguliavimo atvejis, todėl jo apimtis turi būti aiškinama siaurai. Kartu Teismas nurodė, kad tokiu atveju valstybė turi pareigą užtikrinti tinkamą tokios išimties reguliavimą, apsaugantį vartotojų interesus bei vedantį prie laipsniško rinkos atvėrimo. Todėl manytina, kad plečiamasis “Lietuvos Telekomo” išimtinių teisių aiškinamas būtų nesuderinamas su Konstitucinio Teismo nuomone.⁹

⁹ Internetinės telefonijos teisiniai aspektai I. Jarukaitis. Juastitia, 2001. Nr. 6 (36)

Vadovaudamasi tyrimo metu sukauptais faktais ir padėties rinkoje vertinimais, Konkurencijos taryba padarė išvadą, kad UAB „Interprova“ teikta paslauga - Internetinė telefonija - nėra balso telefonijos paslauga, kuriai AB „Lietuvos telekomas“ turi išskirtinę teisę, kadangi perdavimas nevyksta „realiuoju laiku“. Į paslaugos sudėtį įeinantis perdavimas Interneto tinklu negali užtikrinti tokių laiko ir perdavimo parametru, kokie taikomi balso telefonijai.

Konkurencijos įstatymo 9 straipsnis draudžia piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi atliekant visokius veiksmus, kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, nepagrįstai varžo kitų ūkio subjektų galimybes veikti rinkoje arba pažeidžia vartotojų interesus, įskaitant prekybos, gamybos ar techninės pažangos ribojimą darant žalą vartotojams. Prekybos ar gamybos ribojimas suprantamas kaip rinkos monopolizavimas, siekimas išstumti iš rinkos konkurentus ar kliūčių sudarymas jiems veikti rinkoje, tuo varžant jų sprendimus dėl prekės kiekio, kokybės ar kainos.

AB „Lietuvos telekomas“, užimdama dominuojančią padėtį bendrojo fiksuoto telefono ryšio ir telekomunikacijų tinklų nuomos rinkose, priėmė sprendimus užblokuoti nuomojamas linijas Internetinės telefonijos paslaugas teikiančioms UAB „Interprova“ ir apie 30 kitų įmonių, tokiu būdu eliminuodama konkurenciją ir įtvirtindama savo dominuojančią padėtį Internetinės telefonijos paslaugų rinkoje. Tokie AB „Lietuvos telekomas“ veiksmai vertintini kaip Internetinės telefonijos paslaugų ribojimas ir rinkos monopolizavimas pažeidžiant Konkurencijos įstatymą.

Skirdama baudą Taryba atsižvelgė į tai, kad AB „Lietuvos telekomas“ pakartotinai įvykdė pažeidimą, už kurį jau buvo paskirtos Konkurencijos įstatyme numatytos sankcijos. 2000 m. gruodžio mėn. buvo priimtas nutarimas dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų piktnaudžiaujant dominuojančia padėtimi rinkoje, nes ji pažeidė kitų telekomunikacijų operatorių teises įmontuodama filtrus jiems nuomotose analoginėse skirtosiose linijose. AB „Lietuvos telekomas“ tuomet buvo nubausta 150 tūkst. litų bauda.¹⁰

AB „Lietuvos telekomas“ tokį Konkurencijos tarybos sprendimą apskundė teismui, tačiau jo veiksmai nebuvo sėkmingi. Tašką šioje byloje 2003m. birželio 6d. padėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, kuris savo nutartimi atmetė AB „Lietuvos telekomas“ skundą. Vienas iš AB „Lietuvos telekomas“ motyvų, kuriais jis grindė savo prašymą panaikinti Konkurencijos tarybos sprendimą, buvo tas, kad ši institucija priimdama sprendimą tiesiogiai taikė ES teisės normas, o tokie veiksmai iki Lietuvos Respublikos įstojimo į ES dienos neturi teisinio pagrindo. Tačiau Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas teisingai pažymėjo, kad Konkurencijos taryba ne tiesiogiai taikė ES teisę, o paprasčiausiai atsižvelgė į ją, aiškindama

¹⁰ Už pakartotiną Konkurencijos įstatymo pažeidimą bauda AB „Lietuvos telekomas“
http://www.konkuren.lt/aktualijos/view_pr.php?pr_id=45

Lietuvos teisės normų turinį. Tai visai logiška turint galvoje, kad įstatymų leidėjas, priimdamas Telekomunikacijų įstatymą, aiškiai išreiškė savo valią jo nuostatas suderinti su atitinkamais ES teisės aktais. Galima daryti išvadą, kad ši byla yra dar vienas pavyzdys, kaip technologinė pažanga ir inovacijos padeda įveikti formalius ekonominės veiklos laisvės apribojimus.

1.3.1. Tradicinės telefonijos reguliavimas Lietuvoje

Atsižvelgus į tai, kad minėtų AB „Lietuvos telekomas“ išimtinių teisių galiojimo terminas baigėsi 2002m. gruodžio 31d., 2002 m. liepos 5d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo pakeitimo įstatymas. Šis įstatymas buvo būtinas, nes, norint užtikrinti naujų operatorių atėjimą ir realią konkurenciją fiksuoto ryšio rinkose, vien formalus išimtinių teisių panaikinimo būtų aiškiai nepakakę. Priimto įstatymo nuostatos radikaliai skyrėsi nuo anksčiau minėtųjų, kadangi išvis nebeliko telekomunikacijų veiklos licencijavimo. Vietoj to, buvo įtvirtinta nuostata, kad ūkio subjektai turi teisę telekomunikacijų veikla verstis be išankstinio valstybės institucijų leidimo, laikydamiesi teisės aktų nustatytų reikalavimų. Be to, Ryšių reguliavimo tarnyba buvo įgaliota priimti teisės aktus, kuriais būtų reglamentuojamos vertimosi telekomunikacine veikla sąlygos, taip pat nustatyti sąrašą telekomunikacinių veiklų, kuriomis norėdamas verstis ūkio subjektas privalėjo prieš 28 dienas apie tai pranešti Ryšių reguliavimo tarnybai. Pagrindinė tokio reguliavimo idėja ta, kad gali ir turi būti atskirtas atitinkamos elektroninių ryšių veiklos reguliavimas ir *elektroninių ryšių išteklių* suteikimas konkreitiems ūkio subjektams. Jei atitinkamai elektroninių ryšių veiklai nebūtini riboti elektroninių ryšių išteklių, nėra jokios būtinybės riboti ūkio subjekto patekimo į rinką, nes jo veiklos sąlygos gali būti reguliuojamos bendraisiais teisės aktais, ypač turint galvoje, kad pakeistame Telekomunikacijų įstatyme buvo įtvirtinti funkcinio ekvivalentiškumo ir technologinio neutralumo principai. Kita vertus, vykstant konvergencijos procesui reguliuoti elektroninių ryšių veiklą taikant licencijavimo procedūras vargu ar įmanoma. Taigi veiklos reguliavimo srityje atsisakoma požiūrio, kad šis ekonomikos sektorius yra išskirtinis, ir ūkio subjektų veiklą pradedama reglamentuoti bendraisiais teisės aktais. Be to, tokios nuostatos įtvirtintos suvokiant, kad elektroninių ryšių sektorius yra itin dinamiškas, todėl bet kokie papildomi ribojimai trikdytų sektoriaus plėtrą. Kaip parodė praktika, tokios pakeisto Telekomunikacijų įstatymo nuostatos teigiamai atsiliepė naujų rinkos dalyvių atėjimui į fiksuoto ryšio rinką pasibaigus AB „Lietuvos telekomas“ išimtinių teisių galiojimo laikui, nes nebelikus licencijavimo procedūrų tai padaryti tapo gerokai paprasčiau. Tas pats pasakytina ir apie judriojo

ryšio rinką, nes toks režimas leido greičiau atsirasti naujo pobūdžio rinkos dalyviams – virtualiems judriojo ryšio paslaugų teikėjams.

Pirmiau minėtu principu pagrįstas ir Elektroninių ryšių įstatyme įtvirtintas teisės verstis elektroninių ryšių veikla reguliavimas. Tam skirtas šio įstatymo ketvirtasis skirsnis. Įstatymo 29 straipsnio 1 dalis taip pat įtvirtina bendrą principą, kad ūkio subjektai turi teisę verstis elektroninių ryšių veikla be atskiro išankstinio valstybės institucijų leidimo, laikydamiesi teisės aktų nuostatų. Išliko ir pirmiau minėtas principas, kad Ryšių reguliavimo tarnyba nustato bendrąsias vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygas ir gali nustatyti veiklų, kuriomis norėdamas verstis ūkio subjektas privalo pranešti šiai tarnybai, rūšių sąrašą. Šiuo atveju paminėtinos Ryšių reguliavimo tarnybos patvirtintos Bendrosios vertimosi telekomunikacine veikla sąlygos, kuriose, be telekomunikacinę veiklą reguliuojančių nuostatų, taip pat yra įtvirtintas sąrašas veiklų, apie vertimosi kuriomis pradžią ir pabaigą turi būti pranešta šiai tarnybai:

1. viešojo fiksuoto telefono ryšio tinklo ir (arba) paslaugų teikimas;
2. viešojo judriojo telefono ryšio tinklo ir (arba) paslaugų teikimas;
3. skirtųjų linijų paslaugų teikimas.

Verstis pirmiau išvardintos veiklos rūšimis ūkio subjektai turi teisę tik apie tai pranešę Ryšių reguliavimo tarnybai pirmiau minėtų Bendrųjų vertimosi telekomunikacine veikla sąlygų nustatyta tvarka. Tokiu atveju ūkio subjektas Ryšių reguliavimo tarnybai turi pateikti nustatytos formos pranešimą apie elektroninių ryšių veiklos pradžią. Elektroninių ryšių įstatyme neliko Telekomunikacijų įstatyme buvusio nustatyto reikalavimo, kad verstis elektroninių ryšių veikla atitinkami ūkio subjektai gali pradėti tik praėjus ne mažiau kaip 28 dienoms nuo pranešimo pateikimo dienos. Tokio reikalavimo buvo atsisakyta, nes jis nesuderinamas su Leidimų direktyvos nuostatomis. Taigi ūkio subjektas, pateikęs nustatytos formos pranešimą, gali iš karto pradėti verstis elektroninių ryšių veikla. Be to, ribojamas ir pateikiamos informacijos kiekis, nes yra įtvirtinta nuostata, jog gali būti reikalaujama tik tiek informacijos, kad jos užtektų tinklų arba paslaugų teikėjui identifikuoti. Be pranešimo apie veiklos pradžią pateikimo tvarkos, Bendrosiose vertimosi telekomunikacine veikla sąlygose taip pat reglamentuojama informacijos teikimo atitinkamos valstybės institucijoms, kuri būtina jų funkcijoms vykdyti, apie galinio įrenginio numerį, jo įrengimo vietą ir kam jis priklauso tvarka bei telekomunikacinės veiklos ataskaitų teikimo Ryšių reguliavimo tarnybai tvarka.

1.3.2. Tradicinės telefonijos reguliavimo aspektai

Elektroninių ryšių įstatymas tai pirminis ir pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis tradicinės telefonijos veiklą. Jame tradicinė telefonija, iš esmės yra reguliuojama keliais aspektais:

11 Telefono ryšio numerių skyrimas

Telefono ryšio numeriai yra valstybės resursas, kuris naudojamas viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms teikti. Telefono ryšio numeriai, naudojami viešuosiuose elektroninių ryšių tinkluose, valdomi pagal RRT tvirtinamą *Nacionalinį telefono ryšio numeracijos planą*. Užtikrindama efektyvų elektroninių ryšių išteklių naudojimą RRT tvirtina Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklės. RRT siekia, kad būtų pakankamai nacionalinių telefono ryšio numerių išteklių, reikalingų viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, bei kad numeracijos planas ir procedūros būtų taikomos tokiu būdu, jog užtikrintų vienodas visų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybes. Ypač RRT siekia užtikrinti, kad ūkio subjektai, kuriems skirti nacionalinių telefono ryšio numerių išteklių, nediskriminuotų kitų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, kiek tai susiję su numeracijos sekomis, naudojamomis paslaugoms teikti.

Nacionalinis telefono ryšio numeracijos planas reglamentuoja viešuosiuose elektroninių ryšių tinkluose naudojamų telefono ryšio numerių paskirtį ir struktūrą. Plane aiškiai atskirti trumpieji telefono ryšio numeriai (1XXX), fiksuoto telefono ryšio paslaugų numeriai (3XXXXXXXX, 4XXXXXXXX, 5XXXXXXXX), judriojo telefono ryšio paslaugų numeriai (6XX XXXXX) ir paslaugų numeriai (7XXXXXXXX, 8XXXXXXXX, 9XXXXXXXX). Pats numeracijos planas atitinka pagrindinius numeracijos pakankamumo, nediskriminavimo užtikrinimo, priimtimumo vartotojui bei harmonizavimo reikalavimus, keliamus ES. Paskirti numeriai yra skelbiami.

Leidimai naudoti numerius gali būti suteikiami:

- Tiesiogiai pareiškėjui (Kai RRT nusprendžia neriboti)
- Konkurso tvarka (RRT nusprendžia nustatyti numerių naudojimo sąlygas, investicijų dydį ar skatinti konkurenciją)
- Aukciono būdu Kai lemiamas (kriterijus – kaina)

Telefono ryšio numeriai paskiriami per 21 kalendorinę dieną, pateikus raštišką arba elektroninę paraišką per RRT elektroninių dokumentų sistemą. Telefono ryšio numeriai gali būti paskiriami tiesiogiai prašančiam asmeniui arba aukciono būdu. RRT, gavusi paraišką įgyti teisę naudoti numerius, kurie yra išskirtinės ekonominės vertės, paskelbia apie tai savo Interneto tinklalapyje, kviesdama kitus asmenis, pageidaujancius įgyti teisę naudoti tokius numerius, per 7

dienas pateikti paraiškas numeriams gauti. Jeigu yra gaunamos kelių asmenų paraiškos įgyti teisę naudoti vienodus numerius arba pageidaujimų numerių nepakanka visiems norintiems asmenims, numeriai suteikiami aukciono būdu.¹¹

2. Tinklų sujungimas

Norint perduoti per atstumą garsą, reikalingi elektroniniai ryšių tinklai, todėl Elektroninių ryšių įstatymu yra reguliuojami tokie klausimai, kaip tinklų sujungimas (t.y. sujungus tinklus yra užtikrinama galimybė paskambinti iš vieno operatoriaus abonento į kito operatoriaus abonentą).

Didelę įtaką rinkoje turintys operatoriai (tokiais yra pripažinti AB “TEO” grupė bei UAB “Omnitel”) privalo patenkinti pagrįstus prašymus sujungti tinklus per 3 mėn. ir teikti tokius tinklus kainomis, orientuotomis į sąnaudas. AB “TEO” taip pat privalo skelbti išankstinį pasiūlymą sujungti tinklus.

Operatoriai, sudarę tinklų sujungimo sutartį, galės pasinaudoti ir tuo, kad įstatymas ir RRT teisės aktai užtikrina AB “TEO” abonentų teisę naudotis bet kurio paslaugų teikėjo telefono ryšio paslaugomis, įskaitant ir galimybę naudotis šiomis paslaugomis renkant operatoriaus pasirinkimo kodą (10XX).¹²

3. Skambinančiojo pagalbos telefonu 112 vietos nustatymas

2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų Direktyva) 26 straipsnio 3 dalyje nustatytas įpareigojimas valstybėms narėms užtikrinti, kad įmonės, eksploatuojančios viešuosius telefono ryšio tinklus, pasirūpintų, kad informacija apie tai, iš kur skambinama vienu Europos skubaus iškvietimo telefono numeriu 112, būtų prieinama pagalbos tarnyboms, kiek techniškai įmanoma. Ši Universaliųjų paslaugų direktyvos nuostata yra perkelta į Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo (Žin., 2004, Nr. 69-2382) 65 straipsnio 4 dalį.¹³

¹¹ Ryšių reguliavimo tarnyba. Telefono ryšio numeriai.
<http://www.rtt.lt/index.php?-364064224&PHPSESSID=4e60b2b4e83a82d95462fc87dead44c7>

¹² Mindaugas Civilka, advokatų kontoros “D.Foigt ir partneriai” / REGIJA advokatas
Tomas Lamanuskas, Ryšių reguliavimo tarnybos Juridinio skyriaus vedėjas
www.itc.tf.vu.lt/mokslas/naujioperatoriai1.doc

¹³ Bendrasis pagalbos centras jau gali nustatyti skambinančiųjų numeriu 112 vietą
<http://www.temide.info/bendrasis-pagalbos-centras-jau-gali-nustatyti-skambinanciuju-numeriu-112-vieta-2>

4. Telefono numerio perkeliamumas

Numerio perkeliamumo paslauga vartotojams suteikia laisvę ir galimybes rinktis geriausiai jų poreikius atitinkančio operatoriaus paslaugas ir kartu išsaugoti savo turimą telefono numerį. Veikiant numerio perkeliamumo paslaugai, didėja ir konkurencija tarp tokias telefono ryšio paslaugas teikiančių operatorių, kadangi jiems tampa svarbu ne tik pritraukti į savo tinklą kuo daugiau naujų abonentų, bet ir išsaugoti jau turimus.

Numerio perkeliamumas – tai abonto teisė išlaikyti naudojamą telekomunikacijų paslaugoms gauti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją ar paslaugos teikimo vietą bei būdą.

Nuo 2004 m. kovo 1 d. Lietuvoje realizuota numerio perkeliamumo paslauga, kuri numatyta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/22/EB (Universaliųjų paslaugų direktyva) 30 straipsnyje.

Telefono numerio perkėlimo kitam operatoriui tvarka yra nustatyta vadovaujantis *Sąlygomis dėl abonto teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant telefono ryšio paslaugų teikėją ar paslaugų teikimo vietą bei būdą:*

- viešųjų fiksuoto telefono ryšio tinklų operatoriai ir viešųjų fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikėjai privalo užtikrinti numerio perkeliamumą, keičiant viešųjų fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikėją.

- viešųjų judriojo telefono ryšio tinklų operatoriai ir viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjai privalo užtikrinti numerio perkeliamumą, keičiant viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėją.

Viešųjų fiksuoto telefono ryšio tinklų operatoriai ir viešųjų fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikėjai privalo užtikrinti numerio perkeliamumą, keičiant viešųjų fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikimo vietą:

1. Išlaikant viešųjų fiksuoto telefono ryšio paslaugų numerį Lietuvos Respublikos teritorijoje, kuriai pagal Nacionalinį telefono ryšio numeracijos planą priskirtas tas pats paskirties kodas;

2. Išlaikant paslaugų numerį visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

- viešųjų fiksuoto telefono ryšio tinklų operatoriai ir viešųjų fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikėjai privalo užtikrinti numerio perkeliamumą keičiant viešųjų fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikimo būdą iš viešojo perjungiamojo telefono ryšio tinklo (PSTN) į skaitmeninį visuminių paslaugų tinklą (ISDN) ir atvirkščiai.

· viešųjų judriojo telefono ryšio tinklų operatoriai ir viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjai privalo užtikrinti numerio perkeliamumą:

1. Keičiant viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų apmokėjimo būdą (t.y. atitinkamai keičiant paslaugų teikimo būdą);
2. Keičiant viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikimo būdą iš skaitmeninio judriojo korinio radijo ryšio sistemos (GSM/DCS) į universaliojo judriojo radijo ryšio sistemą (UMTS).¹⁴

5. Veiksmingos konkurencijos užtikrinimo, skaidrumo ir nediskriminavimo principai

Ryšių reguliavimo tarnyba gali ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką rinkoje, nustatyti tam tikrus įpareigojimus: skaidrumo, nediskriminavimo, apskaitos atskyrimo, įpareigojimą suteikti prieigą, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos įpareigojimus.

Skaidrumo įpareigojimas, numatantis, kad operatorius turi paskelbti viešai Ryšių reguliavimo tarnybos nustatytos apimties informaciją, susijusią su prieiga, sietinas pirmiausiai su siekiu sumažinti galimybes diskriminuoti. Be šio punkto, yra kitas, tiesiogiai įpareigojantis nediskriminuoti, kiek tai susiję su prieiga, kitų ūkio subjektų (savo padalinių ar kitų įmonių naudai). Apskaitos atskyrimo įpareigojimas, numatantis pareigą vesti atskirą apskaitą atskiroms veiklos rūšims, įskaitant ir susijusioms su prieiga, nukreiptas į tai, kad sumažinti galimybes nustatyti nepagrįstas kaštais kainas bei taikyti kryžminį subsidijavimą. Įpareigojimas suteikti prieigą reiškia, kad ūkio subjektas turi patenkinti pagrįstus kitų ūkio subjektų prašymus suteikti prieigą prie savo tinklo, įskaitant tinklų sujungimą. Tačiau šis įpareigojimas nėra absoliutus - ūkio subjektas gali nesuteikti prieigos, kai jis tai gali pagrįsti objektyviais kriterijais (techninių galimybių nebuvimu, būtinybe užtikrinti tinklo vientisumą ir pan.). Be to, Ryšių reguliavimo tarnyba gali įpareigoti teikti prieigą tokiomis kainomis, kurios būtų pagrįstos sąnaudomis (atsižvelgiant į protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą). Tuo siekiama užkirsti kelią operatoriui palaikyti pernelyg dideles kainas arba naudoti kainų spaudimą, tuo darydamas žalą galutiniams paslaugų gavėjams.¹⁵

¹⁴ Ryšių reguliavimo tarnyba

<http://www.rrt.lt/index.php?1388245955>

¹⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. Reguluojami sektoriai ir konkurencijos normų taikymas.

http://www.konkuren.lt/aktualijos/info_regul.htm

2. INTERNETINĖS TELEFONIJOS SAMPRATA, VEIKIMO PRINCIPAI IR SKIRTUMAI NUO TRADICINĖS BALSO TELEFONIJOS

2.1. IP telefonijos samprata

IP telefonijos atveju yra naudojami duomenų perdavimo tinklai (angl. packet-switched networks). Tokiuose tinkluose informacija, nepriklausomai nuo jos pobūdžio (vaizdinė, garsinė, tekstinė) yra suskaidoma į individualius skaitmeninius paketus, kurie į savo tikslą juda visiškai nepriklausomai vienas nuo kito, o atsižvelgia į tam tikros tinklo dalies apkrovimą. Kiekvienas paketas yra „įvelkamas“ į koduotą „voką“ (taip vadinamas Transmission Control Protocol/Internet Protocol (TCP/IP), kuris be kita ko turi ir informaciją apie galinį adresą. Kaip jau buvo minėta, duomenų paketai juda nepriklausomai vienas nuo kito tiek maršruto prasme, tiek ir laiko prasme, nes tai priklauso nuo atitinkamo tinklo dalies apkrovimo. Todėl informaciją gaunantis galinis įrenginys iš siunčiančio galinio įrenginio turi užklausti informaciją apie trūkstamus paketus, sutvarkyti gautus paketus reikiama tvarka ir galų gale atkoduoti juose esančius duomenis bei juos paversti atitinkama informacija. Kaip matome, informacijos perdavimas šiais tinklais iš esmės skiriasi. Jau buvo minėta, kad tokiu būdu gali būti perduodama bet kokio pobūdžio informacija, kuri yra skaitmenizuota. Pagrindinė problema norint naudoti duomenų perdavimo tinklus realaus laiko pokalbiams buvo ta, kad aukščiau aprašytas procesas turi vykti itin sparčiai ir pati duomenų perdavimo kokybė turi būti tinkama, kad nebūtų uždelsimų bei iškreipimų. Nors iš pradžių atsiradusi programinė ir techninė įranga neleido užtikrinti tinkamos kokybės pokalbio perdavimo, tačiau laikui bėgant technologijos tobulėjo ir šiai dienai galima teigti, kad balso perdavimo kokybė beveik atitinka tradicinės balso telefonijos standartus.¹⁶

2.2. IP telefonijos veikimas

Pagrindiniai IP telefonijos komponentai (žr. 2 pav.) : IP telefonas (pateiktu atveju naudojamas IP telefonas, tačiau taip pat gali būti naudojamas kompiuteris, bei kitos IP Telefonijos formos); Internetas; IP PBX (tik IP telefonų stotelė); PBX (papildomai su PSTN kanalu); Vartai (Gateway) į fiksuoto telefono bei judriojo ryšio operatorius.

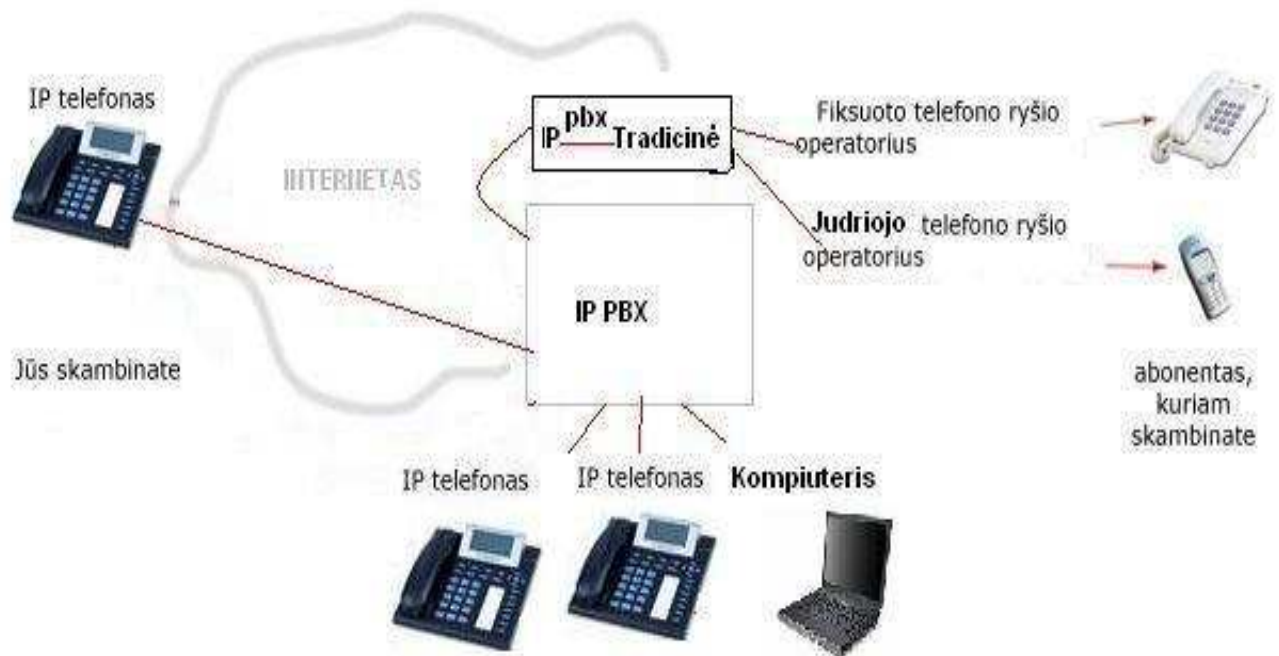
Skambinant, skambučiai perduodami per Internetą į IP PBX telefonų stotelę, iš kur:

1) perduodami tiesiogiai – jeigu gavėjas naudoja IP telefoną arba kompiuterį;

¹⁶ Internetinės telefonijos teisiniai aspektai I. Jarukaitis. Juastitia, 2001. Nr. 6 (36)

2) siunčiami į PBX su papildomų PSTN kanalu, kur gauti IP duomenys yra atgaminami ir skambučio gavėjas gali kalbėti naudodamasis įprastiniu telefono aparatu.

Vis dažniau ir daugiau vietoj standartinių PBX sistemų naudojamos taip vadinamos virtualios PBX sistemos, pasižyminčios didesniu funkcionalumu, ir praplėstomis galimybėmis. Tipiškiausias tokios sistemos panaudojimas yra trumpųjų numerių panaudojimas, skambučių adresavimui ir nukreipinėjimui firmos ar įstaigos viduje. Šio atveju, IP telefonu galima susisiekti su kitu IP telefonu arba kompiuteriu be Interneto pagalbos. Esant tokiai galimybei, kyla abejonių dėl pačio termino „Internetinė telefonija“, nes šiuo atveju Internetas nėra būtinas.

2 pav. IP telefonijos veikimas

2.3. IP telefonijos formos

Galima išskirti tokias Internetinės telefonijos formas:

1. Kompiuteris-Kompiuteriui
2. Kompiuteris-Telefonui
3. Telefonas-Telefonui
4. IP telefonas – IP telefonui
5. Kompiuteris – IP telefonui
6. Telefonas – IP telefonui

1. Kompiuteris-Kompiuteriui. Abu pokalbio dalyviai savo kompiuteriuose instaliuoja atitinkamą programinę bei techninę įrangą, leidžiančią paversti balsą skaitmenine informacija ir perduoti ją tinkle (tam būtinos specialios garso kortos, specialūs telefonai rageliai, kurie jungiami tiesiogiai prie kompiuterio ir pan.). Šiuo atveju Interneto paslaugų teikėjo vaidmuo apsiriboja tik duomenų perdavimu, tačiau jis iš esmės negali nustatyti, kokio pobūdžio informacija yra siunčiama.

2. Kompiuteris-Telefonui – tarpinis variantas, kada Internetinės telefonijos vartotojas surenka norima telefono numerį tiesiogiai savo kompiuteryje, kuris nusiunčia visą informaciją vartams.

3. Telefonas-Telefonui. Šiuo atveju paslaugos naudotojai naudojami tradiciniais telefonų aparatais, prijungtais prie bendrojo fiksuoto telekomunikacijų tinklo, o visas reikiamas operacijas atlieka paslaugų teikėjas. Tokiu atveju dalis pokalbio eina fiksuotu tinklu iki taip vadinamųjų vartų, kurie sujungia fiksuoto ryšio tinklą su duomenų tinklu ir paketizuoja informaciją. Vėliau informacija atvirkštine tvarka atgaminama ir skambučio gavėjas gali kalbėti naudodamasis įprastiniu telefono aparatu.¹⁷

4. IP telefonas – IP telefonui. IP telefonai, paremti VoIP technologijomis, vietoj standartinių PSTN tinklų leidžia perduoti informaciją IP tinklais. Skambučiai gali būti perduoti per Internetą arba per kompanijos privatą IP tinklą.

5. Kompiuteris – IP telefonui. Kompiuteryje suinstaliuota speciali programinė bei techninė įranga, ir kito vartotojo turimas IP telefonas leidžia perduoti duomenis Interneto teikėjo pagalba. Taip pat duomenų perdavimui gali būti naudojamas ir privatus tinklas.

¹⁷ Internetinės telefonijos teisiniai aspektai I. Jarukaitis. Juastitia, 2001. Nr. 6 (36)

6. Telefonas – IP telefonui. Vienas paslaugos naudotojas naudojami tradiciniu telefono aparatu, prijungtu prie bendrojo fiksuoto telekomunikacijų tinklo, kitas – IP telefonu, dalis pokalbio eina fiksuotu tinklu iki taip vadinamųjų vartų, kurie sujungia fiksuoto ryšio tinklą su duomenų tinklu ir paketizuoja informaciją. Skambinant iš IP telefono į tradicinį - informacija atgaminama atvirkštine tvarka.

Svarbiausia, jog IP telefonija nėra „pririšta“ prie vieno įrengimo – galite turėti tiek paprasčiausią laidinį telefoną, tiek IP telefoną, tiek kompiuterinį su garso plokšte bei mikrofonu ir ausinėmis ar garsiakalbiu. Jei turite paprastą laidinį telefoną, jums reikės įsigyti specialų nedidelį, daug vietos neužimantį suderintuvą.¹⁸

Suderintuvo pagalba tradicinis telefonas gali būti paverstas IP telefonijos galiniu įrenginiu.

2.4. IP telefonijos ypatumai

- Paslaugų teikimo ir duomenų srauto, susijusio su šios paslaugos teikimu, perdavimo komercinis ir technologinis atskyrimas;
- Paslaugų teikimas:
 - visiškai atskirtas nuo infrastruktūros teikimo;
 - eksteritorinis;
 - paslaugų teikėjas faktiškai „nesiliečia“ prie perduodamos informacijos, tuo užsiima prieigos teikėjai;
 - prieiga prie Interneto – dažniausiai vienintelė ir pakankama sąlyga gauti, o kartais ir teikti, paslaugas.
- Internetinė telefonija efektyviai išnaudoja sesijos išskirtą juostą balso perdavimui realiu laiku;
- Internetinė telefonija leidžia taupyti lėšas naudojant duomenų perdavimo tinklo resursus balsui perduoti tarp pvz. įmonės padalinių;
- Internetinė telefonija užtikrina kokybišką fakso perdavimą, balso paštą ir daug kitų servisų;
- Internetinė telefonija garantuoja geresnę kokybę ir efektyvumą, organizuojant informacijos, pagalbos centrus, klientų aptarnavimą ir kitas informacijos operacijas, kurioms būdingas intensyvumas;

¹⁸ Kokią įrangą reikia turėti, norint naudotis IP telefonijos privalumais?

<http://www.elekta.lt/article/archive/133/>

- Internetinė telefonija gali būti naudojama su PSTN tinklais, dial-up linijomis, vietinėmis telefonų stotimis (PBX), globaliu tinklu (WAN), vietiniu tinklu (LAN), Internetu;
- Internetinė telefonija gali būti taip pat naudojama be kompiuterio, modemo ar prijungimo prie Interneto (balso perdavimas vietiniu tinklu).

Dalykai, kurie yra sunkiau įgyvendinami naudojant tradicinę telefoniją (ar reikalauja didesnių išlaidų):

- Galimybė perduoti daugiau negu vieną skambutį per vieną sujungimą. Tai palengvina įrengti papildomą telefono liniją namuose arba ofise;
- Konferencijos skambučiai, skambučių nukreipimas, automatinis perskambinimas, numerio nustatymas – visos šios paslaugos teikiamos nemokamai arba už minimalią rinkliavą, tuo tarpu tradicinės telefonijos kompanijos visada už tai numato t.t. mokesčius;
- Saugūs skambučiai naudojant standartizuotus protokolus. (tokius kaip Secure Real-time Transport Protocol). Tačiau tradicinė telefonija jau įveikė didesnę dalį su saugumu susijusių sunkumų;
- Nepriklausoma buvimo vieta. Prijungimui prie IP telefonijos tiekėjo reikalingas tik Interneto ryšis. Šiuo atveju, skambučių centrų agentai naudojantys IP telefonija, pasinaudojus stabiliu ir greitai Internetu ryšiu, gali dirbti bet kur.
- Galimybė integruoti kitas funkcijas, paslaugas prieinamas pasinaudojus Internetu: video pokalbiai, žinučių, failų siuntimas, kitų žmonių pokalbiui prijungimas, bei pan.¹⁹

¹⁹ Voice over Internet Protocol, From Wikipedia, the free encyclopedia

<http://en.wikipedia.org/wiki/VoIP>

3. ŠALIŲ POŽIŪRIS Į INTERNETINĖS TELEFONIJOS REGULIAVIMĄ

3.1. IP Telefonijos reglamentavimas Europos Sąjungoje

Vis populiarėjant IP telefonijai, augant jos klientų skaičiui ir pamažu tampant tradicinės telefonijos pakaitalu, būtinas veiksmingas jos reguliavimas. Valstybės tampa labiau suinteresuotos reguliuoti IP telefoniją remiantis tradicinės telefonijos reguliavimu. Tokį reguliavimą skatina ir valstybių didelę įtaką rinkoje turintys operatoriai, kurie mato jį kaip konkurenciją mažinantį įrankį.

Europos Sąjungoje, VoIP paslaugų teikėjams reikalavimų nustatymas yra kiekvienos valstybės narės prerogatyva. Šalys, vadovaujantys konkurencijos teise, turi nustatyti kokio ūkio subjektai užima dominuojančią padėtį šioje rinkoje, bei nustatyti jiems atitinkamus reikalavimus. Pagrindinis skirtumas dažniausiai daromas atskiriant VoIP paslaugas teikiamas per dedikuotus tinklus, skirtus būtent VoIP tinklui ir paslaugas teikiamas per nedidikuotus tinklus (iš esmės per Internetą). Tai dažniausiai galutinių vartotojų Interneto tinklai, kuriuos naudoja ir IP telefonijai ir pavyzdžiui elektroniniam paštui.

VoIP teikiama per didikuotus tinklus dažnai laikoma tradicinės telefonijos pakaitalu (nepaisant problemų su energijos nutekimu ir geografinės informacijos trukumu); todėl tokias paslaugas teikiantys operatoriai gali būti priversti laikytis kainų kontrolės bei atskirti apskaitas. VoIP teikiama per nedidikuotus tinklus dažnai yra žymiai blogesnės kokybės negu tradicinė telefonija ir negali būti jos pakaitalu. Taip pat jai negali būti nustatomi specialūs įpareigojimai bei ribojimai, net jeigu tokių paslaugų teikėjas yra didelę įtaką rinkoje turintis subjektas.

Europos Sąjungos EK iniciatyva, 2004 metais vyko viešoji konsultacija ES mastu dėl Naujojo Reguliavimo Direktyvų Paketo taikymo tinkamumo VoIP paslaugoms. Buvo paskelbta, kad Naujasis Reguliavimo Direktyvų Paketas (toliau - NRF) yra pakankamai neutralus VoIP paslaugoms reguliuoti.

2007 m. lapkričio 13 d. Europos Komisija, skelbdama naująjį reformuotą reguliavimo paketą, kaip vieną reformos priešasčių įvardijo nepakankamą senojo paketo neutralumą.

Kadangi NRF buvo paskelbtas pakankamai neutraliu, kiekviena iš ES šalių narių pati ieškojo, kaip jį galima būtų taikyti VoIP paslaugoms. Dauguma nusprendė, kad VoIP nėra reguliavimo objektas. Išskirtinas Austrijos reguliuotojo (RTR) sprendimas, kad VoIP paslauga prilyginama viešajai telefono ryšio paslaugai tais atvejais, kai VoIP paslaugų teikėjas yra sujungęs tinklus su Viešojo telefono ryšio paslaugų teikėjo.

Dauguma ES reguliuotojų numatė atskirą numeracijos erdvę savo numeracijos planuose nomadiškoms VoIP paslaugoms. Tačiau ten, kur darbas vyko tarptautiniu mastu (ITU, CEPT,

ERG ir kt.), harmonizavimo poreikis buvo pabrėžiamas kaip vienas esminių VoIP reguliavimo aspektų.

3.2. IP telefonijos reguliavimas kitose užsienio valstybėse

IP telefonijos reguliavimas - pagrindinė ir opiausia daugumos VON (Voice On the Net) konferencijų tema. JAV reguliuotojas FCC, veikdamas bandymų ir klaidų keliu, pirmąją VoIP reguliavimo srityje:

- jis pirmasis apibūdino VoIP kaip nereguliuojamą informacinio pobūdžio paslaugą;
- bei įpareigojo VoIP teikėjus pasirašytinai informuoti apie 911 paslaugos teikimą ar neteikimą.

JAV Federalinė ryšių komisija įpareigoja VoIP paslaugų teikėjus laikytis tokių pat reikalavimų kaip laikosi tradicinių telekomunikacijų teikėjai. JAV VoIP operatoriai privalo teikti numerio perkeliavimo paslaugą; pritaikyti paslaugas neįgaliems vartotojams; mokėti priežiūros mokesčius; universaliųjų paslaugų ir kitas įmokas; bei leisti įstatymų vykdymo institucijoms vadovauti priežiūrai sutinkamai su įstatymu, reglamentuojančiu Telekomunikacijų paslaugų teikėjų pagalbos teikimą teisėsaugai (toliau CALEA²⁰). VoIP operatoriai taip pat privalo suteikti sustiprintą 911 paslaugą, atskleisti visus su ja susijusius sunkumus bei apribojimus, bei iš kiekvieno vartotojo gauti patvirtinimą, kad jie buvo išpėti (911 telekomunikacijų paslauga automatiškai susieja skambinančiojo buvimo vietos adresą su telefono numeriu ir nukreipia skambutį į arčiausią gelbėjimo tarnybą. Gelbėjimo tarnyba, iš karto po skambučio gavimo, mato ir skambinančiojo buvimo adresą ir gali kuo greičiau reaguoti. Tai ypač svarbu gaisrų, įsilaužimų, pagrobimų atvejais, kai sunku ar neįmanoma pranešti konkrečią buvimo vietą).

VoIP operatoriai taip pat gauna naudą iš tam tikrų JAV telekomunikacijų reglamentų, įskaitant teisę susijungti ir apsikeisti pranešimų srautais tarp rinkoje įsitvirtinusių, didelę įtaką turinčių vietinių paslaugų teikėjų ir kitų. VoIP paslaugų teikėjai kurie negali nustatyti savo klientų buvimo vietos nepriklauso valstijos telekomunikacijų reglamentavimui.

Šalys, kuriose telekomunikacijų reguliavimas yra silpnas arba vadovaujamas didelę įtaką rinkoje turinčio operatoriaus, VoIP telefonijai yra keliami įvairūs apribojimai. Panamoje VoIP yra apmokestinama, Gajanoje (valstybė Pietų Amerikos šiaurinėje dalyje) – uždrausta. Indijoje yra leidžiama naudotis VoIP, bet yra draudžiamos tinklų sąsajos Indijos viduje. Tai reiškia, kad turintys kompiuterius žmonės gali naudoti VoIP skambučiams į bet kokius numerius, tačiau jeigu

²⁰ CALEA - Communications Assistance for Law Enforcement Act

skambučius priima tradicinis telefonas, tinklų sąsaja, kuri pakeičia VoIP skambučius į tradicinės telefonijos skambučius, negali būti Indijos viduje.

Jungtinių Arabų Emyratuose yra ne tik uždrausta naudotis bet kokia VoIP forma, bet net neveikia Skype ir Gizmo Project tinklalapiai.

Etiopijoje, kur telekomunikacija yra monopolizuota, siūlyti paslaugas naudojant VoIP yra baudžiamasis nusikaltimas. Kad uždraustų tarptautinius skambučius naudojant VoIP, šalis yra suinstaliavusi specializuotas ugniasienes. Šių priemonių imtasi kai vis populiarėjant VoIP paslaugoms, pradėjo mažėti šalies valdomos telekomunikacijų kompanijos pajamos.

Japonijoje IP telefonija laikoma paslauga, kuri yra taikoma naudojant VoIP technologiją visai arba tam tikra telefono linijos daliai. Pagal Komercinę telekomunikacijų teisę, IP telefonijos paslauga taip pat apimta paslaugas teikiamas tik Internetu, kuriems nėra priskiriami telefono numeriai. IP telefonija iš esmės yra reguliuojama Vidaus Reikalų ir Susisiekimo Ministerijos kaip telekomunikacijų paslauga. Operatoriai, prieš sudarant sutartis su vartotojais, turi skelbti visą informaciją susijusią su jos kokybe ir veikimu, bei privalo tinkamai reaguoti į vartotojų nusiskundimus. Dauguma Japonijos Interneto paslaugų teikėjų kartu siūlo ir IP telefonijos paslaugas. Nuo 2002 metų rugsėjo mėnesio, Vidaus Reikalų ir Susisiekimo Ministerija IP telefonijai skiria telefono numerius, remiantis tuo kad IP telefonijos paslaugos atitinka tam tikrus kokybės reikalavimus. Kai VoIP kokybė yra tokio lygio, kad paprastam vartotojui IP telefoniją neįmanoma atskirti nuo tradicinės telefonijos, kai teikėjas susieja jos numerį su buvimo vieta, bei suteikia galimybę susijungti su gelbėjimo tarnybomis, IP teikėjui leidžiama suteikti įprastus telefono numerius.²¹

3.3. IP Telefonijos reglamentavimas Lietuvoje

Remiantis elektroninių ryšių reguliavimo direktyvomis, bei Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymu, IP telefoniją reikėtų priskirti (bei tokią poziciją palaiko Lietuvos Respublikos Ryšių reguliavimo tarnyba) viešai prieinamai telefono ryšio paslaugai. Akivaizdu, kad telefonija netenkina kai kurių reikalavimų, keliamų viešai prieinamos telefono ryšio paslaugos apibrėžimo (pavyzdžiui, numerio perkeliavimo paslauga; galimybė skambinti į pagalbos tarnybas). Dar daugiau, kai kurių iš viešajai prieinamos telefono ryšio paslaugai keliamų reikalavimų, IP telefonija negali atitikti iš principo (pavyzdžiui, “in-line powering” reikalavimo; nutrukus elektros tiekimui paprastai nutrūksta ir IP telefono veikimas). Tačiau

²¹ Voice over Internet Protocol, From Wikipedia, the free encyclopedia

<http://en.wikipedia.org/wiki/VoIP>

nepriskyrus IP telefonijos viešai prieinamai telefono ryšio paslaugai jos reguliavimas atsidurtų aklovietėje.

Lietuvos Respublikos Ryšių reguliavimo tarnyba laikosi technologinio neutralumo principo. (*Technologinio neutralumo principas reiškia, kad teisės normos turi būti taikomos atsižvelgiant į tikslus, kurių siekiama atitinkamomis teisės normomis, ir stengiantis, kad, kiek tai pagrįsta, vien tik dėl jų taikymo nebūtų skatinamas arba diskriminuojamas konkrečių technologijų naudojimas, taip pat kad teisės normos būtų taikomos kiek įmanoma neatsižvelgiant į technologijas, kurios naudojamos su konkrečiu teisiniu santykiu susijusiems elektroninių ryšių tinklams ar elektroninių ryšių paslaugoms teikti.*²²) Tai reiškia, kad IP telefonijos paslaugoms tapus realiu pakaitalu tradicinėms telefonijos paslaugoms ir atsidūrus vienoje rinkoje, neturi skirtis ir jų reguliavimas. Tuo tarpu, jeigu IP telefonijos paslauga yra teikiama papildomai per PSTN tinklus, ji neturėtų būti traktuojama kaip viešai prieinama telefono ryšio paslauga.²³

²² Elektroninių ryšių įstatymas, 2str. 2d.

²³ N.Gelvanovska. IP telefonijos reguliavimo aspektai. 2004m.
www.rtt.lt/conferences/files/EC_2004_12_07_Gelvanovska.pdf

4. IP TELEFONIJOS TEISINIS REGULIAVIMAS

4.1. IP telefonijos reguliavimo kryptys

4.1.1. Telefono numerių skyrimas

Telefono ryšio numeriai yra riboti elektroninių ryšių ištekliai, todėl yra būtinas jų reguliavimas. Telefono ryšio numeriai naudojami viešuosiuose elektroninių ryšių tinkluose, valdomi pagal Ryšių reguliavimo tarnybos tvirtinamą Nacionalinį telefono ryšio numeracijos planą. Ryšių reguliavimo tarnyba tvirtina Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano diegimo tvarką ir sąlygas.

Augant IP telefonijos klientų skaičiui, bei labai sparčiai plečiantis rinkai, naujos numeracijos šiai paslaugai įvedimas gali tapti kliūtimi plėtojant IP telefonijos paslaugas, bei pačios paslaugos pritaikymą. Todėl optimaliausias numerių skyrimas būtų paprastų geografinių numerių skyrimas, kuris turėtų užtikrinti efektyvų elektroninių ryšių išteklių naudojimą.

IP telefonijos paslaugų numerių sistemos yra labai skirtingos. Keletas Europos Sąjungos valstybių narių (Vokietija, Graikija, Ispanija, Airija, Lietuva, Portugalija, Slovėnija, Švedija, Suomija, Jungtinė Karalystė) leidžia IP telefonijos paslaugų teikėjams siūlyti ir geografinius, ir negeografinius numerius. Kitos teisę naudoti geografinius numerius suteikia tik tam tikrų IP telefonijos paslaugų teikėjams.

Dėl šių kliūčių varžomos rinkos dalyvių galimybės siūlyti paslaugas visoje Europoje, todėl persvarstydama reguliavimo sistemą Europos Komisija ieškos būdų šioms ir kitoms numeravimo problemoms spręsti.²⁴

Dėl numeracijos IP telefonijai skyrimo yra du požiūriai. Tai atskiro telefono ryšio numeracijos ruožo išskyrimas būtent IP telefonijai. Bei įprastas numerių skyrimas. Tačiau naujos numeracijos kiekvienai naujai paslaugai kūrimas galėtų stabdyti šios paslaugos pritaikymą tarp galutinių paslaugų gavėjų. Todėl daugelis IP telefonijos paslaugų teikėjų, bei pati Europos reguliuotojų grupė palaiko įprastą, geografinį numerių skyrimą.

Nors vartotojų nomadiškumas sudaro tokius pagrindinius pavojus nacionaliniams numeracijos planams, tokius kaip eksteritorinis nacionalinių telefono ryšio numerių naudojimas (už Lietuvos Respublikos ribų), bei eksteritorinis geografinių telefono ryšio numerių naudojimas

²⁴ Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui - Europos elektroninių ryšių reguliavimas ir rinkos 2006 m. (12 Ataskaita) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0155:FIN:LT:HTML>

(už geografinės zonos ribų), Europos reguliuotojų grupės parengtas dokumentas sveikina šią naują savybę, ji neturėtų būti draudžiama, bet suvokiama kaip savotiškas tarptinklinis ryšis (anlg. Roaming). Geografinių numerių naudojimas VoIP paslaugoms turėtų būti leistinas.²⁵

4.1.2. Numerio perkeliamumas

Numerio perkeliamumas yra pagrindinė priemonė, padedanti užtikrinti vartotojo pasirinkimo galimybes ir veiksmingą konkurenciją telekomunikacijų rinkoje: ji užtikrina, kad galutiniai naudotojai, kurie to prašo, galėtų išlaikyti savo numerį (numerius) viešajame telefono tinkle, nepaisant to kokia įmonė teikia paslaugą. Numerio perkeliamumo paslauga atlieka esminį vaidmenį vykstant migracijai nuo PSTN prie kitų technologijų pagrindu teikiamų paslaugų.

Taigi, IP telefonijos paslaugoms tapus realiu pakaitalu tradicinėms telefonijos paslaugoms ir atsidūrus vienoje rinkoje, IP telefonija turi teikti ir numerio perkeliamumo paslaugą.²⁶

Numerio perkeliamumo paslauga dabar teikiama judriojo ir fiksuotojo ryšio naudotojams visose valstybėse narėse, išskyrus Bulgariją ir Rumuniją. Keliose valstybėse narėse imtasi priemonių palengvinti VoIP ir virtualiųjų judriojo telefono ryšio operatorių paslaugų numerių perkeliamumą, tačiau šios taisyklės labai skiriasi priklausomai nuo susijusių numerių klasifikavimo ir naudojimo.²⁷ Įvertinant VoIP paslaugų rinkos vystymosi ypatumus, Europai tinkamas numerio perkeliamumo užtikrinimas yra ypač aktualus. Europos reguliuotojų grupės pasiūlymas numato vienos dienos numerio perkeliamumo proceso trukmę. Lietuvoje nuo 2007 m. sausio 1 d numatytas 5 darbo dienų ilgiausias terminas. Pasaulyje numerio perkeliamumas greičiausiai atliekamas per pora valandų.

JAV Federalinė komunikacijų komisija (FCC), 2007 metų lapkričio mėnesį pagaliau pašalino dar vieną VoIP paslaugų pasirinkimo kliūtį. Tai VoIP paslaugų teikėjų negalėjimas ar net nenoras suteikti numerio perkeliamumo paslaugą. Dabar visi VoIP paslaugų

²⁵ N.Gelvanovska. IP telefonijos reguliavimo aspektai. 2004m.
www.rtt.lt/conferences/files/EC_2004_12_07_Gelvanovska.pdf

²⁶ FCC Resolves VoIP Number Portability Problem for Consumers through New Regulation, November 09, 2007
<http://voipservices.tmcnet.com/feature/articles/14270-fcc-resolves-voip-number-portability-problem-consumers-through.htm>

²⁷ Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui - 2007 m. bendrojoje europos elektroninių ryšių rinkoje pasiektos pažangos ataskaita (13-oji ataskaita)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0153:FIN:LT:HTML>

teikėjai yra įpareigoti perkelti egzistuojantį kliento numerį ne ilgiau nei per 48 valandas. (Bet deja, jeigu klientui jau buvo suteiktas naujas numeris, įstatymas nenumato seno numerio susigrąžinimo). Numerio perkeliavimo paslauga privaloma tiek perkeliant numerį naudojant tradicinę telefoniją, tiek VoIP.²⁸

4.1.3. Skambučiai į pagalbos tarnybas

Skambučiai į pagalbos tarnybas yra viešosios telefono ryšio paslaugos vienas iš skiriamųjų bruožų, t. y. apibrėžimo dalis. Elektroninių ryšių įstatymo 3str. 73 dalis pateikia tokį apibrėžimą:

*Viešosios telefono ryšio paslaugos – visuomenei prieinamos paslaugos, skirtos nacionaliniams ir tarptautiniams skambučiams siųsti ir gauti, taip pat prieigai prie pagalbos paslaugų užtikrinti, naudojant atitinkamą numerį ar numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane.*²⁹

Elektroninių ryšių įstatymo 65str 8 dalis: *Visi viešųjų ryšių tinklų ir (ar) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai Ryšių reguliavimo tarnybos nustatyta tvarka ir sąlygomis privalo nemokamai užtikrinti savo abonentų ir (ar) naudotojų skambučių siuntimą į institucijų, aptarnaujančių pagalbos skambučius, numerius.*³⁰

Papildomai, Elektroninių ryšių įstatymo 65str. 4 dalis skelbia, kad *Viešųjų ryšių tinklų teikėjai ir viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai neatlygintinai teikia vietos nustatymo duomenis (įskaitant ir srauto duomenis) be abonto ar faktinio elektroninių ryšių paslaugų naudotojo sutikimo Bendrajam pagalbos centrui.*³¹

Galimybė susisiekti su pagalbos tarnybomis yra būtinas bei gyvenimiškai svarbus dalykas. Būtina, kad visi telefono ryšio naudotojai turėtų galimybę iškviesti pagalbą surinkus Europos Sąjungoje naudojamą bendrąjį pagalbos iškvietimo numerį 112. Skambutis į pagalbos tarnybas (112 skambutis) turėtų būti vertinamas kaip visų piliečių teisė, o ne tik atskirų paslaugų gavėjų privilegija. Ir IP telefonijos pasirinkimas tradicinės telefonijos atžvilgiu neturėtų reikšti šios teisės praradimo. Netgi tais atvejais, kai technologiškai nėra įmanoma suteikti visų šiuo metu privalomų 112 skambučio komponentų (vietos nustatymo informacijos, atskambinimo galimybės ir pan.), bent galimybė prisiskambinti pagalbos numeriu jau yra geriau negu nieko.

²⁸ FCC Expands Local Number Portability to VoIP . November, 2007

<http://michigantelephone.wordpress.com/2007/11/01/fcc-expands-local-number-portability-to-voip/>

²⁹ Elektroninių ryšių įstatymo 3str. 73 dalis

³⁰ Elektroninių ryšių įstatymo 65str 8 dalis

³¹ Elektroninių ryšių įstatymo 65str. 4 dalis

Pagalbos skambutis turėtų būti kreipiamas į artimiausią Pagalbos centrą, o paslaugos teikėjas turi pranešti Bendram Pagalbos Centrai, ar skambutis inicijuojamas iš fiksuotos ir (ar) galbūt nomadiškos vietos.³² Nors IP telefonijos atveju gana sunku įvykdyti visus su pagalbos išskvietimu susijusius reikalavimus, teikėjams turi būti nustatyti reikalavimai susiję su šios paslaugos teikimu.

IP telefonijai skirtingai veikiant nuo tradicinės telefonijos, kyla sunkumu su:

1) skambinančiojo vietos nustatymu. Nomadiška VoIP paslauga, nesusieja vartotojo su jo fizinio buvimo vieta. Tuo tarpu tradicinės telefonijos atveju, tam tikras telefono numeris yra susietas su pastoviu adresu. Portatyvus VoIP telefonijos bruožas leidžia ja naudotis bet kur (pavyzdžiui, savo darbinį VoIP telefoną galite pasiimti į namus). Tokia galimybė, bei galimybė naudoti VoIP bet kur prisijungus prie Interneto, padaro neįmanomu arba apsunkina automatišką skambinančiojo vietos nustatymą. Taip pat, tradicinės telefonijos atveju, skambinant į bendrosios pagalbos centrą, skambutis yra nukreipiamas į artimiausią pagalbos centrą, be to yra galimybė atskambinti skambinančiajam.

2) VoIP gali iš vis nesujungti su pagalbos centru, arba sujungti su administracine linija, kuri nebus aptarnaujama.

3) Iškviešti pagalbą naudojant VoIP yra neįmanoma dingus Interneto ryšiui arba sutrikus elektros tiekimui.

Tam kad sumažintų riziką bei apsaugoti visuomenę, JAV Federalinė komunikacijų komisija (FCC), numatė tam tikrus reikalavimus VoIP telefonijos teikėjams. Reikalavimai taikomi tik tai VoIP telefonijai, kuri leidžia skambinti ar priima skambučius iš tradicinės telefonijos. Taigi, VoIP paslaugų teikėjas privalo:

- Automatiškai visiems klientams teikti 911 paslaugą; tai turi būti privalomas VoIP paslaugos komponentas, nereikalaujantis pajungimo pagal kliento prašymą. Taip pat VoIP paslaugų teikėjas privalo užtikrinti greitą bei lengvą informacijos apie kliento buvimo vietą pateikimą bei keitimą;
- VoIP paslaugų teikėjas privalo perduoti ne tik visus 911 skambučiui, bet ir suteikti operatoriams atskambinimo galimybę, bei susieti užregistruotą kliento buvimo vietą su tam tikru (tai yra arčiausiu) pagalbos centru;

³² Gelvanovska. IP telefonijos reguliavimo harmonizavimas ES mastu. 2007m.

www.rtt.lt/conferences/files/EC_2007_12_13_Gelvanovska.pdf

- VoIP paslaugų teikėjas privalo tinkamai bei aiškiai informuoti savo klientus apie visus įmanomus apribojimus, kurie gali būti susieti su pagalbos iškvietimu naudojant VoIP, o ne tradicinę telefoniją. VoIP paslaugų teikėjas turi pateikti specialius išpėjamus ženklus ar lipdukus, kuriai turi būti pažymėti visi VoIP įrenginiai, kad išpėtų apie galimus sujungimo sunkumus;
- VoIP paslaugų teikėjas privalo gauti kliento teigiamą patvirtinimą, pripažinimą, kad jis yra susipažintas su galimais 911 paslaugos apribojimais.³³

Šios paslaugos teikimu bei reguliavimu ypač susirūpinta po kūdikio mirties, kuris po VoIP 911 skambučio ir greitajai atvykus klaidingu adresu, nebuvo išgelbėtas. Kanadiečių šeimai iškvietus greitąją, ji buvo nusiųsta į ankstesnę registruotą jų gyvenamąją vietą, nes VoIP paslaugų teikėjas nebuvo gavęs informacijos apie jų gyvenamosios vietos pakeitimą. Nors ir pagal FCC reikalavimus privalėjo apie tai išpėti klientą, bei kasmet siuntinėti priminimus.³⁴

Dar daugiau, Jungtinės Karalystės telekomunikacijų tarnybai Ofcom atlikus apklausą paaiškėjo, kad daugiau negu tris ketvirčiai VoIP klientų, kurie negali pasinaudoti pagalbos iškvietimo paslauga, manė kad gali arba buvo abejojantys.

Visa tai lėmė ir Jungtinės Karalystės telekomunikacijų tarnybos įvestus pakeitimus šioje srityje. Nuo 2008 metų rugsėjo mėnesio Ofcom įpareigojo visus VoIP teikėjus teikti ir pagalbos iškvietimo paslaugą (turi būti užtikrintas dviejų pagalbos iškvietimo numerių veikimas: t.y. numeris Jungtinėje Karalystėje 999, bei numeris daugiau naudojamas visoje Europoje 112). Toks įpareigojimas liečia tiek VoIP teikėjus leidžiančius tik skambinti į tradicinius telefonus, tiek tuos, kurie gali ir skambinti ir priiminėti tradicinės telefonijos skambučius.³⁵ Taip pat Ofcom įpareigoja nustatyti skambinančiojo buvimo vietą, jeigu tai yra techniškai įmanoma. Terminas „techniškai įmanoma“ turi būti suprantamas taip, kad skambinančiojo buvimo vieta turi būti nustatoma jeigu klientas daugiau naudoja VoIP paslaugą fiksuotoje vietoje.³⁶

Tačiau ne visi buvo patenkinti tokiu reguliavimu. Tuo pagrindu, 2007 metais buvo įkurta Voice on the Net Coalition Europe (Europos Koalicija Balsas tinkle) lobistinė grupė, kurios pastangos nukreiptos paveikti Internetinės telefonijos reguliavimą. Grupę sudaro tokie nariai

³³ The Federal Communications Commission: VoIP and 911 Service

<http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/voip911.html>

³⁴ Canadian toddler dies after VOIP 911 call. By Cade Metz, 2008.

http://www.theregister.co.uk/2008/05/06/crtc_investigates_failed_911_call/

³⁵ VoIP must cover emergency calls. Ofcom puts plans in place for September 2008. by Andrea-Marie, 2007

<http://www.computeractive.co.uk/computeractive/news/2205160/internet-telephony-firms>

³⁶ VoIP order to allow 999 calls and give caller location. September 2008

http://www.theregister.co.uk/2008/09/15/voip_emergency_calls/

kaip Google, Intel, Microsoft ir Skype. Pirmaujantys teikėjai VoIP srityje, tokie kaip Skype, pasisako prieš naujus, su pagalbos iškvietimu susijusius reikalavimus. Savo nuostatą grindžia tuo, kad VoIP labiau yra tradicinės telefonijos papildoma paslauga, negu tradicinės telefonijos paslaugų pakaitalas. Kiti argumentai yra tokie, kad reguliuojant VoIP yra stabdomas jos vystymasis, bei yra ribojamos vartotojų galimybės gauti įvairesnes, pigesnes ir pagerintas paslaugas. Tačiau visa koalicija išskiria ir kitą nuomonę, kuri teigia, kad VoIP klientams pagalbos iškvietimo paslaugos nesuteikimas ne tik atbaidys klientus, bet ir sumažins konkurencingumą, bei net gali sukelti grėsmę visuomenei.³⁷

Taigi, VoIP telefonijos vartotojai turi suprasti ir imtis priemonių savo saugumui užtikrinti:

- 1) Susipažinti su savo VoIP paslaugų teikėjo teikiamomis paslaugomis, susijusiomis su pagalbos iškvietimu;
- 2) pranešti savo VoIP paslaugų teikėjui gyvenamosios vietos adresą, bei nuolat atnaujinti informaciją susijusia su adreso pakeitimais;
- 3) suprasti, kad savo VoIP paslaugų teikėjas neužtikrina pagalbos iškvietimo paslaugos teikimo dingus elektros tiekimui arba Interneto ryšiui. Šiuo atveju reikėtų pagalvoti apie energijos palaikymo šaltinius;
- 4) nepamiršti, kad palyginus su tradicinės telefonijos atvejais, pagalbos centrui gali ne visada pavykti nustatyti jūsų buvimo vietą.³⁸

4.1.4. Skambučiai kitais telefono numeriais

Tradicinės telefonijos, bei mobiliojo ryšio abonentams yra suteikta galimybė skambinti į nemokamas 8 800, 8 700 linijas, padidinto apmokestinimo linijas 8 900, bei trumpuosius telefono numerius.

Klientų patogumui veikia nemokama, dažniausiai visą parą veikianti tam tikra klientų aptarnavimo centro linija. Nemokamos telefono linijos pagalba galima ne tik pranešti apie tam tikrus įvykius, smurtą, gauti psichologinę arba iškvieisti techninę pagalbą, bet ir užsakyti ar pasinaudoti tam tikromis paslaugomis, pavyzdžiui iškvieisti taksį, užsakyti maistą į namus. Išlaidas, kurios yra susijusios su tokių paslaugų taikymų padengia patys paslaugų teikėjai.

³⁷ Europe VoIP group resists emergency-call regulations. December 2007

http://ecoustics-cnet.com/Europe-VoIP-group-resists-emergency-call-regulations/2100-7352_3-6223163.html

³⁸ The Federal Communications Commission: VoIP and 911 Service

<http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/voip911.html>

Trumpieji telefono numeriai dažniausiai yra mokami, jie ne tik didina įmonės konkurencingumą bet ir suteikia vartotojui daugiau patogumo. Tuo tarpu IP telefonijos abonentams nėra suteikiamos tokios galimybės.

Paslauga nėra teikiama, nes šio metu daugelis IP telefonijos paslaugų teikėjų neturi sujungimų su tam tikromis tarnybomis arba tokia paslaugas teikiančiomis įmonėmis. Problema yra techninio pobūdžio, kuri gali būti išspręsta techniniu sujungus paslaugų ir IP telefonijos paslaugų teikėją.

4.1.5. IP telefonijos skambučių saugumas

Pokalbių pasiklausymas

Teisėsaugos ir žvalgybos agentūros telefoninių pokalbių klausėsi turbūt nuo pat telefono išradimo, tačiau diegti pasiklausymo įrangą šiuolaikinėse ryšių sistemose, ypač greitai vystantis IP telefonijai, darosi vis sunkiau. Ypač tada, kai paslaugas teikia užsienio kompanijos. Tačiau reali problema nėra tiek technologinio kiek teisinio pobūdžio. Nei vienas žmogus nenorėtų kad būtų kontroliuojami jo pokalbiai, bei būtų žinoma jo buvimo vieta. Tačiau yra tikima, kad demokratiškose šalyse tam yra tam tikros ribos, patikrinimai, bei nėra piktnaudžiaujama gauta informacija. Tuo pat metu, nusikaltėliai ir teroristai neturėtų manyti, kad naujos technologijos, tokios kaip VoIP, suteiks jiems daugiau anonimiškumo.

Manoma, kad pasirinkę "Skype" teroristai jaustųsi kur kas saugiau, nei kalbėdamiesi įprastu mobiliuoju telefonu. Ši Internetinės telefonijos programa pokalbiams ir žinutėms koduoti naudoja ypač saugų AES (Advanced Encryption Standard) kodavimo algoritmą, dar žinomą "Rijndael" pavadinimu. Šį kodavimą taiko ir JAV vyriausybė slaptiems elektroniniams dokumentams apsaugoti. Norint atkoduoti šitaip užkoduotą žinutę ar pokalbį, net daugybę operacijų per sekundę atliekantis superkompiuteris turėtų dirbti milijardus metų.

Būtent dėl šios priežasties ne visur "Skype" programa sutikta su entuziazmu. Kinijos Liaudies Respublikos telekomas 2005 m. buvo trumpam blokavęs "Skype" paslaugas. Telekomas viešai nepaskelbė priežasčių, bet manoma, kad Kinijos telekomo pyktį "Skype" užsitraukė pasiūliusi "SkypeOut" paslaugą (skambinimas į fiksuotąjį ar mobilųjį tinklą), kuri sumažino valstybės kontroliuojamo telekomo pelną iš tarptautinių pokalbių.

"Skype" kompanija (kartu su AOL, "Google", "Microsoft", "Yahoo") buvo priversta kolaboruoti su Kinijos valdžia ir leido jos atstovams cenzūruoti žinutes, kurias siuntinėja "Skype" programa besinaudojantys šios šalies vartotojai. Kadangi "Skype" tinkle visos žinutės yra koduotos, kinams buvo sukurta speciali programos versija "TOM Skype", kurioje buvo

priedas, fiksuojantis žinutes su tam tikrais žodžiais ar frazėmis dar prieš jas užkoduojant ir išsiunčiant iš kompiuterio.

2005 m. "Skype" patyrė nuostolių ir Prancūzijoje, nes Mokslų ministerija pagal nacionalinio saugumo komiteto rekomendaciją uždraudė naudoti "Skype" programą mokslo institucijose ir universitetuose.³⁹

2008 metų sausio 16 dieną Rusijos ryšių tarnyba oficialiai išleido įsakymą, bei įpareigojo visas telekomunikacines kompanijas, tuo tarpu ir Interneto tiekėjus, suteikti galimybę Rusijos federalinei saugumo tarnybai (FST) neribotai bei be papildomos kontrolės, perimti, pasiklausyti telefoninius pokalbius, bei išsaugoti su tuo susijusią informaciją. Tai pilnai liečia ir VoIP telefoninius pokalbius. Nors Rusijos Federacijos Konstitucija leidžia tai daryti tik gavus teismo sankciją, tai nestabdo įsakymo įgyvendinimo, kuris pradėjo galioti nuo vasario 1 dienos. Operatoriai, bei Interneto teikėjai pripažįsta, kad minimas dokumentas tik oficialiai patvirtina jau nusistovėjusią tvarką, nes tokie santykiai jau buvo nusistovėję anksčiau, bet tiesiog buvo reguliuojami pusiau įslaptintomis instrukcijomis.⁴⁰

Nepaisant to, kad skambučių perėmimas ir pasiklausymas leidžiamas tik gavus teismo sankciją, tai kelia didelę grėsmę visuomenės saugumui, bei pačiai demokratiškai Interneto prigimčiai, nes toks įpareigojimas įteisina ir padaro dar lengvesniu sekimą Internete, kuris be abejo ir taip nuolat vyko.⁴¹

JAV Interneto paslaugų teikėjai, remiantis CALEA įstatymu, įpareigoti leisti Federalinių Tyrimų Biurui (FTB; angl. Federal Bureau of Investigation, FBI) perimti VoIP telefonijos skambučius. Pagal 1994 metų CALEA įstatymą, JAV Federalinė komunikacijų komisija gali įpareigoti bet kokį telekomunikacijų paslaugų teikėją bendradarbiauti su FTB nusikaltimų atskleidimui ir panašiai. Taigi, remiantis tuo, kad VoIP telefonija prilyginama tradicinei telefonijai, 2006 metais CALEA (FTB prašymu) buvo papildytas, leidžiant ir VoIP telefonijos skambučių perėmimą. Nepaisant kai kurių grupių prieštaravimo šiuo atveju, tradicinei bei VoIP telefonijai pradedamas taikyti vienodas reguliavimas.⁴²

³⁹ Pigūs tarptautiniai pokalbiai – Internetu. Antanas Pakula. 2006

<http://verslas.banga.lt/lt/leidinys.printer/452f6c563a51f>

⁴⁰ ФСБ: говорите, мы вас слушаем. Среда, 19 Марта 2008 г.

http://www.liveinternet.ru/users/andrey_green/post70080599/

⁴¹ The FBI Can Now Wiretap All Internet Users, 2007

<http://www.901am.com/2007/the-fbi-can-now-wiretap-all-internet-users.html>

⁴² Takahashi: Wiretapping could stifle VOIP technology 02/05/2007

http://www.mercurynews.com/ci_5160310?IADID=Search-www.mercurynews.com-www.mercurynews.com

Teigiama, kad Vokietijos policijos pareigūnai negali įveikti kodavimo algoritmų, naudojamų Internetinės telefonijos programoje „Skype“. Vyriausiasis Vokietijos policijos pareigūnas viešai pripažino, kad dėl šios priežasties šalies teisėsauga negali pasiklausyti įtariamųjų nusikaltėlių ir teroristų pokalbių, perduodamų Internetu.

Kaip, 2007 metais, teigė Vokietijos federalinės policijos biuro prezidentas Joergas Ziercke, „Skype“ telefonijos programos kodavimo sistemos jiems kelia didelių sunkumų, nes policijai nepavyksta dekoduoti duomenų. Anot J. Ziercke, būtent todėl policija vis dažniau užsimena apie duomenų šaltinio stebėjimą, t.y. bandymus perimti ryšio duomenis iki jie buvo užkoduoti arba po to, kai jai jau yra dekoduoti.

Ekspertai teigia, kad „Skype“ ir kitų internetinės telefonijos (VoIP) programų duomenis yra sunku perimti todėl, tokių programų duomenys yra perduodami atskirais gabalais, o ne nuolatiniu srautu tarp dviejų taškų, kaip įprastose balsinio ryšio sistemose. Šie duomenys gali būti siunčiami netgi skirtingais Interneto maršrutais. J. Ziercke teigia, kad jie neprašė „Skype“ kompanijos, kad ši atskleistų savo kodavimo raktus ar padarytų slaptą priėjimą Vokietijos ir kitų šalių teisėsaugos pareigūnams. Pasak policijos biuro prezidento, jie net nebandė derėtis, nenorėdami kliudyti kompanijos konkurencingumui. Anot J. Ziercke, jis nemana, kad koks nors ryšio paslaugų teikėjas sutiktų su tokio pobūdžio prašymais.⁴³

Nepaisant Vokietijos federalinės policijos biuro prezidento Joergas Ziercke pasisakymų, verta sunerinti dėl techniškai įmanomo pokalbių pasiklausymo. Vokietijos specialiosios tarnybos sėkmingai įgyvendina kompiuterinį šnipinėjimą, įskaitant pokalbių pasiklausymą, elektroninio pašto, bei viso Interneto srauto monitoringą. Šiuo tikslu, į kompiuterį yra siunčiamas laiškas su specialiu virusu, kuris leidžia kietojo disko nagrinėjimą, bei tolesnį kompiuterinį šnipinėjimą. Siunčiamas Trojanas leidžia net Skype pokalbių perėmimą.⁴⁴ O nuo 2007 metų sausio mėnesio Trojano siuntimas buvo plačiai leistas ir įstatymu. Tokiu būdu, klaidingi Joergas Ziercke viešieji pasisakymai turėjo būti skirti visuomenės nerimui numalšinti.

Žmogaus teisių bei privatumo gynėjai tapo ypač susirūpinę dėl kompiuterinio šnipinėjimo teisėtumo. Teigiama, kad IP telefonijos pasiklausymas specialiosioms tarnyboms suteikia žymiai daugiau galimybių, nei leidžia teismas. Įskaitant elektroninio pašto kontroliavimą, bei visų Interneto naudotojo veiksmų sekimą. Tuokiu būdu yra pažeidžiama Konstitucinė žmogaus teisė į

⁴³ Internetinės telefonijos kodavimas kelia problemų Vokietijos policijai. 2007

<http://www.lrytas.lt/-11958034891195492672-p1-IT-Internetin%C4%97s-telefonijos-kodavimas-kelia-problem%C5%B3-Vokietijos-policijai.htm>

⁴⁴ Верховный суд Германии ограничил права спецслужб на мониторинг компьютеров

http://www.citnews.ru/article/verhovnyi_sud_germanii_ogranichil_prava_specsluzhb_na_monitoring_kompyuterov/

privatumą. 2008 metų vasario 27 dieną, Vokietijos Konstitucinis teismas pripažino šią specialiųjų tarnybų teisę antikonstitucine. Teismas pripažino, kad informacija kuri yra saugoma asmens kompiuteryje, bei perduodama Internetu yra apsaugota Konstituciniu privatumo principu, ir tokios informacijos rinkimas ar kontroliavimas pažeidžia žmogaus teises. Be to, Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas visai nenumato slaptos kratos atlikimo, kuri ir buvo vykdoma slaptai siunčiant virusą į asmeninį kompiuterį. Vokietijos Konstitucinis teismas apribojo žvalgybos kompiuterinį šnipinėjimą ir leidžia jį tik gavus teismo sprendimą ir esant sunkiems nusikaltimams. Dabar, prieš siunčiant „šnipinėjimo“ virusą, specialiosios tarnybos turi gauti teisėjo leidimą. Kitaip informacijos rinkimas nebus teisėtas ir surinkti įrodymai negalės būti vertinami tyrimo metu.

Toks Konstitucinio teismo nutarimas sukėlė daug diskusijų. Visų pirma, uždrausto plataus šnipinėjimo šalininkai, pasisako už Trojano naudojimą, bei įvardina jį kaip vieną svarbiausių priemonių kovojant su šiuolaikiniu terorizmu. Vystantis technologijoms, bei nusikaltėliams pereinant į naują išsivystymo lygį, specialiųjų tarnybų galimybės neturi atsilikti ir neturi būti ribojamos pačios visuomenės labui. Tuo tarpu jų oponentai yra įsitikinę kad tokiu būdu yra pažeidžiamos žmogaus teisės į privatumą, ir gali privesti prie masinio klavių naudojimo.⁴⁵ Dar daugiau, apsunkinus įrodymų rinkimo procedūrą teismo leidimo gavimu, yra mažinamas kovos su nusikaltimais efektyvumams. Bei manoma, kad informacijos, kuri buvo surinkta dar negavus teismo sprendimo vertinimas kaip teisėto įrodymo nebegali būti iš karto atmetamas, bet turi priklausyti nuo jos svarbumo bei kitų faktorių.

Išlaidų padengimas

Dar vienas, daug diskusijų keliantis klausimas yra – kas turi padengti IP telefonijos tiekėjų išlaidas, susijusias su specialiosioms tarnyboms pasiklausymo, informacijos rinkimo galimybės suteikimu?

Šiuo atveju galimi tokie variantai:

- 1) Išlaidas padengia valstybė.
- 2) Išlaidas padengia paslaugos gavėjai. IP telefonijos teikėjas įskaito išlaidas į teikiamų paslaugų kainą. Šiuo atveju būtų nesąžininga manyti, kad už visos visuomenės saugumą turėtų atsakyti tik IP telefonijos naudotojai.

⁴⁵ Großansicht des Bildes mit der Bildunterschrift: Police can access suspects' computers, but only under limited circumstances

<http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,3152627,00.html>

3) Išlaidas padengia informacijos gavėjai. Tačiau, pavyzdžiui, tam tikro mokesčio įvedimas už informacijos paėmimą sudarytų problemų su išlaidų skaičiavimu. Be to, IP telefonijos teikėjas pasipelnytų ne tik iš savo paslaugų naudotojų, bet ir iš veiksmų atliekamų visuomenės labui, kas visiškai nėra priimtina.

4) Išlaidas padengia pats IP telefonijos teikėjas. Tai daugelyje valstybių labiausiai nusistovėjusi praktika.⁴⁶

Tačiau Austrijos Konstitucinis teismas pripažino šią nusistovėjusią sąlygą antikonstitucine. 2003 metų vasario 27 dieną, telekomunikacijų paslaugų tiekėjų pareiga įgyvendinti pokalbių pasiklausymą savo lėšomis buvo pripažinta antikonstitucine. Žinoma, informacijos apie nusikaltėlius gavimas turi didelę reikšmę visos visuomenės saugumui, bei pateisina telekomunikacijų paslaugų tiekėjų pareigą įgyvendinti pokalbių pasiklausymą. Tačiau teismas pripažino, kad tai visiškai nereiškia kad telekomunikacijų paslaugų tiekėjai turėtų tai įgyvendinti grynai savo lėšomis. Toks išlaidų padengimas gali būti įmanomas tik esant išskirtiniams atvejams, bei jei yra proporcingas. Tokiu būdu, Austrijos valstybė įsipareigoja padengti telekomunikacijų tiekėjų išlaidas, kol nebus apibrėžti tam tikri išskirtiniai atvejai.⁴⁷

4.2. Pagrindinės IP telefonijos teisinio reguliavimo gairės

Atsiradus ir sparčiai plintant IP telefonijai, susidaro įspūdis, kad viskas kas įmanoma naudojant tradicinę telefoniją yra įmanoma naudojant ir IP telefoniją, pavyzdžiui, pagalbos telefonu iškviatimas. Tačiau toks įsitikinimas gali būti ne tik klaidingas, bet ir pavojingas, nes ši paslauga Lietuvoje nėra realiai veikianti. Todėl IP telefonijos paslaugoms tampant realiu pakaitalu tradicinei telefonijai, turi būti tinkamas ir veiksmingas jų reguliavimas. Naujojo reguliavimo pagrindu gali būti nusistovėjęs tradicinės telefonijos reguliavimas, tačiau šiuo atveju galimas tam tikrų sunkumų atsiradimas dėl pačios tradicinės ir IP telefonijos technologinių skirtumų.

Lietuvos Respublikoje telefono numerių skyrimą, vadovaujantis Nacionaliniu telefono ryšio numeracijos planu, užtikrina Ryšių reguliavimo tarnyba. Ryšių reguliavimo tarnyba kontroliuoja, tobulina Nacionalinį telefono ryšio numeracijos planą, bei pagal prašymus skiria numerius operatoriams ir paslaugų teikėjams. Geografiniai numeriai skiriami geografiniu

⁴⁶ Issue Analysis of Lawful Interception Regulatory Framework for IP applications

www.itseurope.org/ITS%20CONF/istanbul2007/downloads/paper/31.07.2007_Park%20so%20young.doc

⁴⁷ Austrian Federal Constitutional Court. VfGH, G 37/02 ua, February 27, 2003

http://epic.org/privacy/intl/austrian_vfgh-022703.html

principu, tos pačios paslaugos teikėjams skiriami vienodo tipo ir ilgio numeriai, kas būtina norint užtikrinti numerio perkeliamumo paslaugą. Atskiros numeracijos IP telefonijai sukūrimas ne tik trukdytų IP telefonijos plėtojimui, bet ir mažintų jos konkurencingumą. Todėl, IP telefonijai turėtų būti skiriami geografiniai numeriai, tiesiogiai vadovaujantis Nacionaliniu telefono ryšio numeracijos planu, kas jau ir yra vykdoma.

Vienintelė su tuo susijusi problema yra IP telefonijos nomadiškumas. Pavyzdžiui, tam tikro miesto geografinio numerio naudojimas kitame mieste, ar net kitoje valstybėje. Dėl šios priežasties ne tik nukentėtų telefonijos paslaugų teikėjų pajamos, kurios būtų didesnės skambinant „migravusiam“ abonentui pagal brangesnį tarifą, bet ir bus žymiai sunkiau atsekti abonto buvimo vietą.

Papildomai, abonentams kurių fiksuota buvimo vieta nėra, pavyzdžiui, valstybės sostinė, priskyrus sostinės geografinius telefono numerius, greitu laiku teks keisti arba papildyti geografinio telefono numerio kodą, nes kaip žinoma telefoniniai numeriai yra riboti elektroninių ryšių ištekliai. Taip pat, abonentams suteikiama galimybė turėti daug ir įvairių miestų, šalių telefono numerių.

Tokiu atveju, pasiremiant Australijos pavyzdžiu, IP telefonijos abonentams, kurie naudojami IP telefonija fiksuotoje vietoje, nustatyti skirti geografinius telefono numerius. Tuo pat abonentams, kurie nuolat migruoja, bei nėra pririšti prie tam tikros fiksuotos buvimo vietos, skirti juos atskiriančius numerius. Taip pat leisti skirti įprastus telefono numerius jeigu IP telefoniją neįmanoma atskirti nuo tradicinės telefonijos kokybės atžvilgiu, kai teikėjas susieja jos numerį su buvimo vieta, bei suteikia galimybę susijungti su gelbėjimo tarnybomis.

Pagal egzistuojančią Lietuvoje teisinę bazę, telefono numerio perkeliamumas, kuris leidžia išsaugoti savo numerį keičiant telefonijos paslaugos teikėją ir užtikrina vartotojo pasirinkimo laisvę, bei konkurenciją tarp paslaugų teikėjų, nuo vieno IP telefonijos teikėjo pas kitą IP telefonijos tiekėją yra neįmanomas. Šiuo atveju tikrų egzistuojanti PSTN tinkluose taikoma praktika ir teisinis reguliavimas. Telefono numerio perkėlimo kitam operatoriui tvarka yra nustatyta vadovaujantis sąlygomis dėl abonto teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant telefono ryšio paslaugų teikėją ar paslaugų teikimo vietą bei būdą.

Perkeliant numerį nuo vieno IP telefonijos teikėjo pas kitą, gali iškilti tik kai kurios techninės numeravimo ir maršrutizavimo problemos.

Šiuo metu iš IP telefonijos tinklų nėra galimybės prisiskambinti į pagalbos tarnybas. Reikia įstatymiškai įpareigoti paslaugos teikėjus teikiančius IP telefonijos paslaugas, turėti ryšį

su pagalbos tarnybomis, tuo pačiu užtikrinant IP telefonijos abonentų galimybę prisiskambinti pagalbos tarnyboms.

Paslauga nėra teikiama, nes šio metu daugelis IP telefonijos paslaugų tiekėjų neturi sujungimų su pagalbos tarnybomis. Tai techninė susijungimo problema, kuri gali būti išspręsta nutiesus kabelį tarp paslaugų teikėjo ir pagalbos skambučių centro arba tai atlikus IP telefonijos pagalba. Mažiems IP telefonijos paslaugų tiekėjams šio sujungimo kaštai gali būti gana didelės išlaidos, kurios gali tapti įmonės bankroto priežastimi.

Manoma, kad ši paslauga yra kritinė, todėl IP telefonijos paslaugų teikėjams neturėtų būti suteikiami nacionaliniai telefono numeriai, kol jie neužtikrins savo abonentų ryšio su pagalbos tarnybomis, kas žymiai mažins jų konkurencumą.

Tuo pačiu iškilis problema dėl informacijos apie abonto fizinę buvimo vietą siuntimą pagalbos tarnyboms, kaip to reikalauja Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 65 straipsnio 4 dalis, bei Europos Parlamento ir Tarybos Universaliųjų paslaugų direktyva, todėl kad IP telefonijos abonentai ne visada gali būti susieti su tam tikra fizine buvimo vieta, nes IP telefono pasijungimas įmanomas bet kur pasaulyje, kur yra Internetas, todėl abonentas gali būti mobilus ir jo buvimo vietos nustatyti bus beveik neįmanoma.

Papildomai, IP telefonijos abonentams būtina suteikti galimybę skambinti į nemokamas 8 800, 8 700 linijas, padidinto apmokestinimo linijas 8 900, bei trumpuosius telefono numerius.

PSTN ir GSM tinklų abonentai turi galimybę skambinti į nemokamas 8 800, 8 700 linijas, padidinto apmokestinimo linijas 8 900 ir trumpuosius telefono numerius, tuo tarpu IP telefonijos paslaugų teikėjų abonentai tokios galimybės neturi. Taip jiems yra ribojamos vartotojo teisės. Lietuvos įstatyminėje bazėje turėtų būti sąlyga, kad IP telefonijos paslaugų tiekėjai, kurie prilyginami PSTN ar GSM paslaugų teikėjams, turėtų ryšį bei technines galimybes vartotojams leisti skambinti į 8 800 ir 8 900 paslaugų tiekėjų numerius, bei trumpuosius numerius. Taip IP telefonijos paslaugų tiekėjai ne tik suteiktų savo abonentams priklausiančias paslaugas, bet ir gautų papildomas lėšas savo tinklui išlaikyti. Didesni tinklai iš to net uždirbtų.

Visuomenės saugumui užtikrinti, bei kovai su terorizmu bei kitais nusikaltimais įgyvendinti, Lietuvos Respublikos įstatymai numato telekomunikacijų paslaugų teikėjų pareigą sudaryti techninę galimybę ikiteisminio tyrimo bei operatyvinės veiklos pareigūnams vykdyti telekomunikacijos priemonėmis perduodamos informacijos kontrolę. Telefoninių pokalbių pasiklausymą, bei kitos informacijos perduodamos telekomunikacijų tinklais kontroliavimą reglamentuoja:

Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 154str. 1d. skelbia, kad *kai pagal prokuroro prašymą yra priimta ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis, ikiteisminio tyrimo*

pareigūnas gali klausytis telefoninių pokalbių, kontroliuoti kitą telekomunikacijų tinklais perduodamą informaciją ir daryti įrašus, jeigu yra pagrindas manyti, kad tokiu būdu galima gauti duomenų apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų ar sunkų nusikaltimą arba apie apysunkius nusikaltimus arba jeigu yra pavojus, kad nukentėjusiajam, liudytojui ar kitiems proceso dalyviams arba jų artimiesiems bus panaudotas smurtas, prievartavimas ar kitokios neteisėtos veikos. Neatidėliotinais atvejais šie ikiteisminio tyrimo pareigūno veiksmai gali būti atliekami ir prokuroro nutarimu.⁴⁸

Lietuvos Respublikos Operatyvinės veiklos įstatymo 10str. 10d. numato kad, teismui priėmus nutartį, o neatidėliotinais atvejais šio straipsnio 1 dalyje nurodytam prokurorui priėmus nutarimą, Vyriausybės įgaliota institucija praneša telekomunikacijų operatoriui ar telekomunikacijų paslaugų teikėjui apie jo tinkle vykdomą techninių priemonių panaudojimą specialia tvarka, nuroydama teikimo numerį, nutarties priėmimo datą ir nutartį priėmusį teismą, ar prokuroro nutarimo datą, jį priėmusį prokurorą bei operatyvinių veiksmų taikymo trukmę. Telekomunikacijų operatorius ar telekomunikacijų paslaugų teikėjas privalo sudaryti techninę galimybę vykdyti telekomunikacijos priemonėmis perduodamos informacijos kontrolę.⁴⁹

Papildomai, prie telekomunikacijos priemonėmis perduodamos informacijos kontrolės, kas liečia ir IP telefoniją, prisideda Duomenų saugojimo direktyva 2006/24/EB, kuri buvo perkelta į Elektroninių ryšių įstatymą ir įsigaliojo 2008 metų lapkričio 15 dieną. Išskiriamos dvi saugomų duomenų kategorijos būtent:

- Duomenys reikalingi operatoriaus ūkinei veiklai – t.y. abonentų ir registruotų elektroninių ryšių paslaugų naudotojų asmens, srauto ir susiję duomenys, kurie yra būtini abonentams ir paslaugų naudotojams identifikuoti, paslaugoms teikti, apskaitai ir atsiskaitymams.
- Duomenys, reikalingi nusikaltimams tirti (t.y. duomenys, kurių operatoriui nereikia, bet privalo saugoti sunkių ir labai sunkių nusikaltimų tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo tikslu) Duomenys yra renkami iš tradicinės bei IP telefonijos.

Duomenų, reikalingų nusikaltimams tirti, arba ikiteisminio tyrimo pareigūnams pareikalavus, saugojimo terminas pailgėja iki vienerių metų. Tokiu būdu didėja operatorių, bei IP telefonijos teikėjų išlaidos įrangai, saugojimo laikmenoms; atsiranda būtinybė plėsti ir diegti naujas sistemas, imtis papildomų saugumo reikalavimų.

Tačiau IP telefonijos prigimtis sunkiai leidžia tiesioginį ir vienodą šių normų taikymą. Vienodas bei vientisas normų taikymas labiau įmanomas toms IP telefonijos paslaugoms, kurios labiausiai atitinka tradicinės telefonijos paslaugas. IP telefonijos skambučių, kurie yra vykdomi

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 154str. 1d.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Operatyvinės veiklos įstatymo 10str. 10d.

iš fiksuotos buvimo vietos ir fiksuoto IP adreso tiesiogiai į Interneto teikėjo suderintuvą, perėmimas yra ekvivalentiškas tradicinės telefonijos skambučių perėmimui. Šiuo atveju reikalavimai gali būti taikomi tiesiogiai. Taip pat tiesioginis taikymas galimas tuo atveju, jeigu Interneto paslaugų teikėjas tinkamai apsaugotų jo infrastruktūrą ir pokalbių kontrolės procesą taip kaip tai daro PSTN centrinė buveinė.

Iš kitos pusės, abejotinas normų tinkamumas labiau decentralizuotoms IP telefonijos paslaugoms. Sunkumų gali kilti esant IP telefonijos klientų mobilumui ir IP telefonijos paslaugų teikėjų bei Interneto paslaugų teikėjų nesutapimui. Pavyzdžiui, Skype nėra susijęs nei su viena Lietuvos kompanija, bei nesisieja nei su vienu Interneto paslaugų teikėju. Taigi tokiais atvejais asmenų sekimas gali nepasiteisinti, bei tuo pat metu pažeisti nekaltų žmonių privatumą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Vis populiarėjant Internetinei telefonijai, bei pamažu užvaldant telekomunikacijų rinką, yra labai svarbu užtikrinti veiksmingą, naudingą, bei užtikrinantį konkurenciją telekomunikacijų sektoriuje, o ne biurokратиšką ar paremtą politiniais sprendimais jos teisinį reguliavimą.

Remiantis darbu galima išskirti sekančias išvadas:

1. Internetinė telefonija - balsinės informacijos perdavimo realiame laike Internetu ar kitu tinklu IP (Internet Protocol) protokolo pagrindu technologija. Lyginant su PSTN, tai yra tradicine balso telefonija, IP telefonijai būdinga paketų komutavimo technologija, kai informacija yra suskaidoma į individualius skaitmeninius paketus, kurie į savo tikslą juda visiškai nepriklausomai vienas nuo kito, ir atsižvelgia į tam tikros tinklo dalies apkrovimą. Duomenys konvertuojami, skaitmenizuojami ir mažinami, tokiu būdu duomenų kompresija leidžia vienu metu Interneto kanalu perduoti keletą pokalbių (skirtingai nuo tradicinės telefonijos, kur vieno pokalbio perdavimui išnaudojamas visas kanalas), dėl to sumažėja tarp miestinių ir tarptautinių pokalbių kainos lyginant su tradicine telefonija.

2. Internetinės telefonijos teisinio reguliavimo svarba ypač susirūpinta telekomunikacijų rinkos demonopolizavimo metu. Demonopolizuojant telekomunikacijų rinką, bei kai kuriems telekomunikacijų paslaugų teikėjams suteikus išimtines teises, iškilo klausimas ar IP telefonija laikytina balsine telefonija, bei ar priklauso tam pačiam reguliavimui. Tuo metu iškilus ginčui, Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas nurodė, kad IP telefonija nepriklauso ir negali būti ribojama išimtinėmis teisėmis susijusiomis su balsine telefonija.

3. Pirminis ir pagrindinis teisės aktas, kuris teisiškai reglamentuoja tradicinės telefonijos veiklą yra Elektroninių ryšių įstatymas. Reguliavimas apima tokius pagrindinius aspektus: telefono ryšio numerių išteklių skyrimą, tinklų sujungimą, skambinančiojo pagalbos telefonu 112 vietos nustatymą, numerio perkeliavimo paslaugą.

4. Šiuo metu valstybės yra labiau suinteresuotos reguliuoti IP telefoniją remiantis tradicinės telefonijos reguliavimu. Manoma, kad IP telefonija pamažu tampa tradicinės telefonijos pakaitalu, todėl remiantis funkcinio ekvivalentiškumo principu teigiama kad toms pačioms arba panašioms paslaugoms turi būti taikomas vienodas reguliavimas.

5. Išanalizavus užsienio šalių patirtį IP telefonijos reguliavimo srityje, teigiama kad būtinas:

- telefono numerių skyrimo reguliavimas, kadangi tai yra ne tik riboti elektroniniai ištekliai, bet papildomai atskiros numeracijos IP telefonijai sukūrimas ne tik trukdytų IP telefonijos plėtojimui, bet ir mažintų jos konkurencingumą;

- telefono numerio perkeliavimo paslaugos teikimas, kas užtikrins vartotojo pasirinkimo laisvę, bei konkurenciją tarp paslaugų teikėjų;
- kritinės pagalbos iškvietimo paslaugos teikimas, bei skambinančiojo vietos nustatymas;
- galimybės suteikimas, neribojant vartotojo teisių, IP telefonijos naudotojams skambinti trumpaisiais ir kitais papildomais numeriais;
- bei tinkamų sąlygų sudarymas telekomunikacijos priemonėmis perduodamos informacijos kontrolei.

6. Lietuvoje IP telefonijos paslaugoms nėra numatytas kitoks reguliavimas negu yra numatytas viešosioms elektroniniu ryšių paslaugoms. Tačiau IP telefonijos prigimtis sunkiai leidžia vienodą jos ir tradicinės telefonijos paslaugų reguliavimą. Tuo metu, kai tradicinė telefonija gali susieti abonentą su tam tikra buvimo vieta, valstybe ir pan., IP telefonija laužo nusistovėjusius stereotipus. Tokiu būdu IP telefonijos vartotojų nomadiškumas ne tik apunkina vartotojo vietos nustatymą (kas ypač svarbu pagalbos iškvietimo atveju), bet ir sudaro sąlygas geografinių telefono numerių naudojimo piktnaudžiavimui, bei neradus tinkamos pusiausvyros tarp vartotojo privatumo ir jo sekimo, sudarys didelę grėsmę vartotojo privatumui.

Atsižvelgiant į pateiktas išvadas, galima suformuluoti tokius pasiūlymus dėl IP telefonijos reguliavimo Lietuvoje:

1. Lietuvoje IP telefonijos abonentams skirti geografinius telefono numerius, tačiau atskirti nuolat migruojančius nuo besinaudojančių IP telefonija fiksuotoje vietoje abonentus.

2. Nesuteikti IP telefonijos teikėjams nacionalinių telefono numerių, kol jie neužtikrins gyvenimiškai svarbios pagalbos iškvietimo paslaugos teikimo.

3. Įpareigoti IP telefonijos teikėjus teikti numerio perkeliavimo, skambučių įgyvendinimo trumpais bei kitais numeriais paslaugas, bei suteikti galimybę vykdyti tinkamą telekomunikacijos priemonėmis perduodamos informacijos kontrolę. Tačiau, analizuojant telekomunikacijų paslaugų rinkos tendencijas, technologijų vystymąsi, bei pasirenkant geriausias reguliavimo instrumentus, jokių būdu negalima pamiršti apie pačios IP telefonijos paskirtį, todėl jos reguliavimas turi būti tokiu, kuris netrikdytų, bet skatintų naujas tendencijas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785
2. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas// Valstybės žinios. 2004 m. balandžio 15 d. Nr. IX-2135
3. Lietuvos Respublikos Operatyvinės veiklos įstatymas// Valstybės žinios. 2002 m. birželio 20 d. Nr. IX-965
4. Lietuvos Respublikos LR telekomunikacijų įstatymas// Valstybės žinios, 1998, Nr. 56-1548
5. LR Konstitucinio teismo nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių bei 16 straipsnio 7, 8 ir 9 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai” (Valstybės žinios, 1999, Nr. 85-2548);
6. Europos Bendrijų Komisijos Direktyva 96/19/EB dėl pilnos konkurencijos įvedimo telekomunikacijų rinkoje
7. Europos Bendrijų Komisijos Direktyva 90/388/EEB dėl konkurencijos telekomunikacijų paslaugu rinkoje

Specialioji literatūra ir kitos publikacijos:

8. **Jarukaitis**. Internetinės telefonijos teisiniai aspektai Justitia, 2001. Nr. 6
9. **I.Jarukaitis ir kt.** Elektroninių ryšių teisė.- Vilnius : Eugrimas, 2005
10. **Росляков А.В. , Самсонов М.Ю.**, Ip-Телефония - Эко-Трендз,2003 г.
11. Bendrasis pagalbos centras jau gali nustatyti skambinančiųjų numeriu 112 vietą <http://www.temide.info/bendrasis-pagalbos-centras-jau-gali-nustatyti-skambinanciuju-numeriu-112-vieta-2> [žiūrėta 2008-11-20]
12. N.Gelvanovska. IP telefonijos reguliavimo aspektai. 2004m. www.rtt.lt/conferences/files/EC_2004_12_07_Gelvanovska.pdf [žiūrėta 2008-11-20]
13. Gelvanovska. IP telefonijos reguliavimo harmonizavimas ES mastu. 2007m. www.rtt.lt/conferences/files/EC_2007_12_13_Gelvanovska.pdf [žiūrėta 2008-11-20]
14. Internetinės telefonijos kodavimas kelia problemų Vokietijos policijai. 2007 <http://www.lrytas.lt/-11958034891195492672-p1-IT-Internetin%C4%97s-telefonijos-kodavimas-kelia-problem%C5%B3-Vokietijos-policijai.htm> [žiūrėta 2008-11-20]
15. Kokią įrangą reikia turėti, norint naudotis IP telefonijos privalumais? <http://www.elekta.lt/article/archive/133/> [žiūrėta 2008-11-20]

16. Konkurencijos teisės normų taikymas ir reikšmė telekomunikacijų sektoriuje <http://www.esecurity.lt/article/1058.html> [žiūrėta 2008-11-20]
17. Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui - Europos elektroninių ryšių reguliavimas ir rinkos 2006 m. (12 Ataskaita) [žiūrėta 2008-11-20]
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0155:FIN:LT:HTML>
18. Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui - 2007 m. bendrojoje europos elektroninių ryšių rinkoje pasiektos pažangos ataskaita (13-oji ataskaita) <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0153:FIN:LT:HTML> [žiūrėta 2008-11-20]
19. Mindaugas Civilka, advokatų kontoros “D.Foigt ir partneriai” / REGIJA advokatas Tomas Lamanauskas, Ryšių reguliavimo tarnybos Juridinio skyriaus vedėjas www.itc.tf.vu.lt/mokslas/naujioperatoriai1.doc [žiūrėta 2008-11-20]
20. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. Reguluojami sektoriai ir konkurencijos normų taikymas. http://www.konkuren.lt/aktualijos/info_regul.htm [žiūrėta 2008-11-20]
21. Pigūs tarptautiniai pokalbiai – Internetu. Antanas Pakula. 2006
<http://verslas.banga.lt/lt/leidinys.printer/452f6c563a51f> [žiūrėta 2008-11-20]
22. Ryšių reguliavimo tarnyba <http://www.rrt.lt/index.php?1388245955>
23. Ryšių reguliavimo tarnyba. Telefono ryšio numeriai. <http://www.rrt.lt/index.php?-364064224&PHPSESSID=4e60b2b4e83a82d95462fc87dead44c7> [žiūrėta 2008-11-20]
24. Už pakartotiną Konkurencijos įstatymo pažeidimą bauda AB “Lietuvos telekomas” http://www.konkuren.lt/aktualijos/view_pr.php?pr_id=45 [žiūrėta 2008-11-20]
25. Верховный суд Германии ограничил права спецслужб на мониторинг компьютеров http://www.citnews.ru/article/verhovnyi_sud_germanii_ogranichil_prava_specsluzhb_na_monitoring_kompyuterov/ [žiūrėta 2008-11-20]
26. ФСБ: говорите, мы вас слушаем. Среда, 19 Марта 2008 г.
http://www.liveinternet.ru/users/andrey_green/post70080599/ [žiūrėta 2008-11-20]
27. Austrian Federal Constitutional Court. VfGH, G 37/02 ua, February 27, 2003
http://epic.org/privacy/intl/austrian_vfgh-022703.html [žiūrėta 2008-11-20]
28. Canadian toddler dies after VOIP 911 call. By Cade Metz, 2008.
http://www.theregister.co.uk/2008/05/06/crtc_investigates_failed_911_call/ [žiūrėta 2008-11-20]

29. Großansicht des Bildes mit der Bildunterschrift: Police can access suspects' computers, but only under limited circumstances
<http://www.dwworld.de/dw/article/0,2144,3152627,00.html> [žiūrėta 2008-11-20]
30. Europe VoIP group resists emergency-call regulations. December 2007 http://ecoustics-cnet.com.com/Europe-VoIP-group-resists-emergency-call-regulations/2100-7352_3-6223163.html [žiūrėta 2008-11-20]
31. FCC Expands Local Number Portability to VoIP . November, 2007
<http://michigantelephone.wordpress.com/2007/11/01/fcc-expands-local-number-portability-to-voip/> [žiūrėta 2008-11-20]
32. FCC Resolves VoIP Number Portability Problem for Consumers through New Regulation, November 09, 2007 <http://voipservices.tmcnet.com/feature/articles/14270-fcc-resolves-voip-number-portability-problem-consumers-through.htm> [žiūrėta 2008-11-20]
33. Issue Analysis of Lawful Interception Regulatory Framework for IP applications
www.itseurope.org/ITS%20CONF/istanbul2007/downloads/paper/31.07.2007_Park%20s%20young.doc [žiūrėta 2008-11-20]
34. Takahashi: Wiretapping could stifle VOIP technology 02/05/2007
http://www.mercurynews.com/ci_5160310?IADID=Search-www.mercurynews.com-www.mercurynews.com [žiūrėta 2008-11-20]
35. The Federal Communications Commission: VoIP and 911 Service
<http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/voip911.html> [žiūrėta 2008-11-20]
36. The FBI Can Now Wiretap All Internet Users, 2007 <http://www.901am.com/2007/the-fbi-can-now-wiretap-all-internet-users.html> [žiūrėta 2008-11-20]
37. The Federal Communications Commission: VoIP and 911 Service
<http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/voip911.html> [žiūrėta 2008-11-20]
38. VoIP must cover emergency calls. Ofcom puts plans in place for September 2008. by Andrea-Marie, 2007
<http://www.computeractive.co.uk/computeractive/news/2205160/internet-telephony-firms> [žiūrėta 2008-11-20]
39. VoIP order to allow 999 calls and give caller location. September 2008
http://www.theregister.co.uk/2008/09/15/voip_emergency_calls/ [žiūrėta 2008-11-20]
40. Voice over Internet Protocol, From Wikipedia, the free encyclopedia
<http://en.wikipedia.org/wiki/VoIP> [žiūrėta 2008-11-20]

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: Internetinė telefonija, Internetinės telefonijos paslaugų teikėjas, tradicinė balso telefonija, IP telefonijos reguliavimas.

Šio darbo tema - Internetinės telefonijos teisinis reglamentavimas Lietuvoje. Šiuolaikinis Internetinės telefonijos populiarumas ne tik sukelia vartotojų, bet ir reguliuotojų suinteresuotumą. Būtent ji pastaruoju metu kelia daugybę diskusijų tarptautiniuose bei nacionalinėse forumuose, kurių vienas pagrindinių aspektų – tinkamo Internetinės telefonijos reguliavimo sukūrimas. Pagrindinis baigiamojo magistrinio darbo tikslas – išnagrinėti Internetinės telefonijos reguliavimą tarptautiniu ir Lietuvos mastu, bei apžvelgti su juo susijusias problemas. Darbe nagrinėjama užsienio šalių praktika, remiantis kuria iškeliamos pagrindinės Lietuvos IP telefonijos teisinio reguliavimo gairės. Būtent: telefono numerių skyrimas, numerio perkeliamumas, skambučiai į pagalbos tarnybas, skambučiai kitais telefono numeriais, IP telefonijos skambučių saugumas, bei aprašomos su jų įgyvendinimu susijusios problemos.

SUMMARY

Sveshnikova A. Legal Reglmentation of VoIP Telephony in Lithuania / Master's Work in Informatics and Statistics. Supervisor assist. R. Valanchiauskas. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2008 – 54p.

Basic terms: Voice over Internet Protocol (VoIP) telephony, VoIP services provider, traditional voice telephony, legal regulation of VoIP telephony.

The topic of the paper is Legal Reglmentation of VoIP Telephony in Lithuania. VoIP telephony's nowadays spread and popularity scores an interest and debates not only between it's consumers but also between legal regulators. VoIP is the main and rather often discussed topic of international and national forums, which aim to develop its proper regulation. The main aim of this paper is to internationally analyse VoIP's legal regulation and to survey its associated problems. Foreign countries' experience helps to formulate basic guidelines of Lithuanian VoIP legal regulation. Namely: numbering, numbers portability, calls to emergency services, calls to other telephone numbers, safety of VoIP calls and its associated problems.